

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 07 20
SWD(2021) 706 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje

pridedamas prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Teisinės valstybės principo taikymo padėtis Europos Sąjungoje

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

SANTRAUKA

Vokietijos teisingumo sistemos, kurioje vykdamas teisingumą svarbus vaidmuo tenka federacinėms žemėms, suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis išlieka labai aukštas. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, svarstomas pasiūlymas dėl teisės akto, kuriuo siekiama apriboti teisingumo ministrų įgaliojimus atskirose bylose duoti prokuratūrai nurodymus, nors šiais įgaliojimais naudojamosi retai. Teisėjams sukritikavus pasiūlymus panaikinti patirties reikalavimus, vyksta diskusijos dėl kai kuriems pirmininkaujantiems federalinių teismų teisėjams taikytinų atrankos kriterijų. Daroma pažanga steigiant papildomas teisėjų ir prokurorų pareigybes pagal 2019 m. Teisinės valstybės paktą. Kaip nurodyta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, vis dar patiriama ilgalaikių su teisminių institucijų darbuotojų įdarbinimu susijusių sunkumų, taip pat atsižvelgiant į būsimas išėjimo į pensiją bangas. Tęšiamos iniciatyvos, kuriomis toliau gerinama teisingumo sistemos skaitmenizacija. Keliose federacinėse žemėse steigiami specializuoti, anglų kalba galintys dirbti komercinių bylų teismai, pirmiausia skirti tarptautiniams klausimams nagrinėti. Teisingumo sistema toliau dirba veiksmingai; matyti pagerėjimas administracinių bylų srityje.

Strategiškai reaguojant į korupcijos prevenciją, įvyko dar daugiau teigiamų pokyčių, papildančių jau esamą kovos su korupcija sistemą. Vokietija modernizuoja savo strateginę sistemą, skirtą korupcijos prevencijai federalinėje administracijoje. Nauju įstatymu iki 2022 m. sausio mėn. bus įsteigtas lobistų registras, tačiau jame nenumatyta registruoti lobistų poveikio teisės aktams. Tebėra trūkumų, susijusių su antraeilės Parlamento narių veiklos reguliavimu ir taisyklėmis dėl turto deklaravimo, nors kai kurie patobulinimai šiuo metu įgyvendinami. Politinių partijų finansavimo taisyklėse esama teisinių spragų, taip pat susijusių su parama, ir manoma, kad viršutinės aukų ribos yra per aukštos. Labai sumažėjo finansinė korupcijos žala ir mažėjo klasikinis kyšininkavimas grynaisiais. Pasitaiko vis daugiau kitokio, nepiniginio kyšininkavimo, pvz., aprūpinant nemokamais bilietais į renginius ir darant galimai nederamą poveikį verslui bei politikai per privačias vakarienes. Vokietija pirmąją pasaulyje traukdama baudžiamojon atsakomybėn užsienyje kyšininkaujančius asmenis, bet trūksta teisinių nuostatų dėl įmonių baudžiamosios atsakomybės.

Vokietijoje žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo reguliavimo sistema veikia tinkamai. Perkeliant persvarstytą Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą į nacionalinę teisę, buvo atnaujinta Vokietijos žiniasklaidos teisės aktų sistema, ypač pagal 2020 m. lapkričio mėn. įsigaliojusią Valstybinę žiniasklaidos sutartį. Žiniasklaidos priemonėms ir atitinkamoms reguliavimo institucijoms ir toliau būdingas didelis nepriklausomumas. Vokietijos teisė užtikrina didelį žiniasklaidos nuosavybės skaidrumą. Nepaisant tvirtos teisinės sistemos, didžiausią susirūpinimą tebekelia fizinis žurnalistų saugumas, ypač rengiant pranešimus per protestus. Šiuo atžvilgiu 2020 m. užregistruota daug agresijos prieš žurnalistus atvejų.

Per COVID-19 pandemiją aktyvų vaidmenį atliko stabdžių ir atsvarų sistema. Ribojamųjų priemonių daugiausia ėmėsi federacinių žemių vyriausybės, remdamosi Apsaugos nuo infekcijų įstatymu, kuris buvo kelis kartus iš dalies keistas, pvz., 2020 m. lapkričio mėn., siekiant padidinti Federalinio Parlamento vykdomą priežiūrą. Teismai atliko išsamią šių priemonių peržiūrą. Išreikštas susirūpinimas dėl bendresnės konsultavimosi su suinteresuotaisiais subjektais laikotarpių trumpinimo tendencijos. 2021 m. birželio 9 d.

Komisija pradėjo pažeidimo tyrimo procedūrą prieš Vokietiją dėl ES teisės viršenybės principo pažeidimo, susijusio su 2020 m. gegužės 5 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimu. Pilietinė visuomenė toliau gali naudotis patikima sistema, bet susiduria su netikrumu dėl ne pelno organizacijų atleidimo nuo mokesčių statuso. Suinteresuotųjų subjektų nuomone, besibaimindamos prarasti šį statusą jos gali nebepasisakyti galimai opiais klausimais.

I. TEISINGUMO SISTEMA

Vokietijos teismų sistema pasižymi federaline struktūra. Jurisdikcija naudojasi ir federaliniais teismai, ir šešiolikos federacinių žemių teismai. Daugiausia kompetencijos ir didžiausias darbo krūvis vykdamas teisingumą tenka federacinėms žemėms¹. Teismai skirstomi į bendrosios kompetencijos (civilinius ir baudžiamuosius) ir specializuotus (administracinius, finansinių bylų, darbo ginčų ir socialinių bylų) teismus. Teisėjų ir prokurorų skyrimas, išskyrus į federalinius teismus ir Generalinę prokuratūrą prie Federalinio Teisingumo Teismo, yra federacinių žemių kompetencijos sritis. Skyrimo procedūros kiekvienoje federacinėje žemėje skiriasi, tačiau visoms joms būdingi bendri pagrindiniai elementai, ypač nuopelnų principas² ir teisminė su paskyrimu susijusio proceso bei sprendimų peržiūra. Teisėjus, kuriuos į federalinius teismus skiria vykdomoji valdžia, atranka Teisėjų atrankos komisija (*Richterwahlausschuss*) ir per šį procesą būtina konsultuotis su atitinkamų teismų teisėjų tarybomis (*Präsidentialräte*).³ Šiuo metu šešiolikoje federacinių žemių veikia 638 apylinkių teismai, 115 apygardų teismų ir 24 aukštesnieji apygardų teismai, taip pat 51 administracinis teismas ir 15 aukštesniųjų administracinių teismų⁴. Veikia penki federaliniai teismai: Federalinis Teisingumo Teismas, Federalinis administracinis teismas, Federalinis finansinių bylų teismas, Federalinis darbo ginčų teismas ir Federalinis socialinių bylų teismas. Konstitucinę peržiūrą užtikrina Federalinis Konstitucinis Teismas ir federacinių žemių konstituciniai teismai. Prokuratūros Vokietijoje priklauso vykdomajai valdžiai, o federaliniu lygmeniu veikia Generalinė prokuratūra prie Federalinio Teisingumo Teismo. Federacinių žemių lygmeniu kiekviena jų turi savo prokuratūrą. Vokietija dalyvauja Europos prokuratūros veikloje. Vokietijoje veikia 27 regioninės advokatūros⁵, kurias vienija Vokietijos federalinė advokatūra.

¹ Kaip paaiškinta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, Vokietijos teisingumo sistemos nepriklausomumas užtikrinamas įvairiomis apsaugos priemonėmis, kurios apima paskyrimo, profesinio vertinimo, paaukštinimo, drausminių sankcijų ir atleidimo teisminę peržiūrą ir įvairius savarankiško teismo administravimo aspektus.

² Nuopelnų principas (*Leistungsprinzip*) įtvirtintas Pagrindinio įstatymo 33 straipsnio 2 dalyje; šiuo atžvilgiu pirmiausia svarbūs abiejų valstybinių teisės egzaminų pažymiai.

³ Teisėjų atrankos komisiją (*Richterwahlausschuss*) lygiomis dalimis sudaro atsakingi federacinių žemių ministrai ir Federalinio Parlamento išrinkti nariai. Žr. Teisėjų atrankos įstatymą (*Richterwahlgesetz*) ir Vokietijos teisėjų įstatymą (*Deutsches Richtergesetz*) 54–55 straipsnius. Panašios komisijos veikia kai kuriose, bet ne visose federacinėse žemėse. Be to, paskyrimo arba nepaskyrimo procesui ir sprendimams visapusiškai taikoma administracinių teismų atliekama teisminė peržiūra.

⁴ Taip pat veikia 18 finansinių bylų teismų, 108 darbo ginčų teismai, 18 aukštesniųjų darbo ginčų teismų, 68 socialinių bylų teismai ir 14 aukštesniųjų socialinių bylų teismų. Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

⁵ Taip pat veikia speciali asociacija, į kurią vienijasi advokatai, turintys teisę atstovauti Federaliniame Teisingumo Teisme nagrinėjamosiose civilinėse bylose.

Nepriklausomumas

Suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis išlieka aukštas. Apskritai 2021 m. 80 proc. plačiosios visuomenės ir 69 proc. įmonių tarpe vyravo suvokimas, kad teismai ir teisėjai yra pakankamai arba visiškai nepriklausomi⁶. Šio aukšto suvokiamo teismų nepriklausomumo lygio tendencija per pastaruosius penkerius metus beveik nepakito; plačiosios visuomenės suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis, palyginti su 2020 m., yra šiek tiek aukštesnis, o įmonių – šiek tiek žemesnis, nors ankstesniais metais jis buvo stabilus.

Svarstoma galimybė pakeisti teisingumo ministrų įgaliojimus atskirose bylose duoti prokuratūrai nurodymus. 2021 m. sausio mėn. konsultacijoms su federacinėmis žemėmis ir suinteresuotaisiais subjektais buvo pateiktas pasiūlymo projektas, kuriuo siekiama iš dalies pakeisti nurodymų davimo prokuratūrai atskirose bylose sistemą, apie kurią buvo diskutuojama pastaraisiais metais⁷. Šiuo pasiūlymu, be kita ko, atsižvelgiama į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką dėl Europos arešto orderio taikymo⁸. Pasiūlymu būtų kodifikuota pareiga laikytis teisėtumo principo ir nustatytas reikalavimas, kad nurodymus atskirose bylose būtų privaloma pagrįsti ir pateikti raštu⁹. Šios numatytos apsaugos priemonės derėtų su Europos Tarybos rekomendacijomis¹⁰. Be to, šiuo pasiūlymu būtų panaikinta galimybė duoti nurodymus atskirose bylose ES teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, o kitose srityse ji išliktų¹¹. Nors pasiūlytas apsaugos priemonės suinteresuotieji subjektai apskritai įvertino palankiai¹², nuomonės dėl pastarojo pasiūlymo elemento išsiskyrė. Kai kurių federacinių žemių¹³ ir suinteresuotųjų subjektų¹⁴ nuomone, dabartinę nurodymų davimo sistemą reikia palikti, kad būtų galima laikytis konstitucinio demokratijos principo ir kartu užtikrinti prokuratūros atskaitomybę. Kiti suinteresuotieji subjektai¹⁵ mano, kad įgaliojimą duoti nurodymus atskirose bylose reikėtų visiškai panaikinti ir kad pasiūlymu būtų dirbtinai atskirtos nacionalinės ir su ES teisminiu bendradarbiavimu susijusios bylos. Dabar

⁶ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 48 ir 50 diagramos. Suvokiamas teismų nepriklausomumo lygis skirstomas į šias kategorijas: labai žemas (mažiau nei 30 proc. respondentų mano, kad teismai yra pakankamai nepriklausomi arba visiškai nepriklausomi), žemas (30–39 proc.), vidutinis (40–59 proc.), aukštas (60–75 proc.), labai aukštas (daugiau nei 75 proc.).

⁷ Kaip nurodyta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, atrodo, kad atsižvelgiant į tai, kad šia teise praktiškai naudojamosi retai, kartu taikant teisinės apsaugos priemones, mažėja piktnaudžiavimo šia nurodymų davimo teise rizika; 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 3.

⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. gegužės 27 d. sprendimas *OG ir PI* sujungtose bylose C-508/18 ir C-82/19 PPU ir 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje C-510/19.

⁹ Teisingumo ir vartotojų apsaugos ministerija (2021), Prokuratūrų nepriklausomumo didinimo ir bendradarbiavimo su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis gerinimo baudžiamosios teisės srityje įstatymo projektas.

¹⁰ Žr. Recommendation Rec(2000)19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, 13 punkto d–e papunkčius. Europos Tarybos rekomenduojamos kitos apsaugos priemonės yra nurodymo įtraukimas į bylos medžiagą ir sąlygų šalims su juo susipažinti sudarymas.

¹¹ Projektas konkrečiai susijęs su Įstatymo dėl tarptautinės teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose (*Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen*) aštunta–vienuolikta ir trylikta dalimis, į kurių taikymo sritį patenka, be kita ko, ES teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose.

¹² Žr. 13, 14 ir 15 išnašose nurodytus atsakymus.

¹³ 2021 m. vasario 3 d. Heseno, Bavarijos, Brandenburgo, Šiaurės Reino-Vestfalijos, Meklenburgo-Pomeranijos, Saro krašto, Žemutinės Saksonijos ir Šlėzvingo-Holšteino bendras raštas.

¹⁴ Vokietijos advokatūros atsakymai, gauti rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 7.

¹⁵ Iš Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 7.

Vyriausybė nagrinėja per konsultacijas gautus atsakymus, kad galėtų nuspręsti, ar dėl pasiūlymo reikia imtis tolesnių veiksmų ir kokių veiksmų imtis¹⁶.

Sulaukus kritikos dėl pasiūlyto konkrečių patirties reikalavimų panaikinimo, vyksta diskusijos dėl pirmininkaujantiems federalinių teismų teisėjams taikomų atrankos kriterijų. Sprendimą dėl perkėlimo į aukštesnes federalinių teismų senatų pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų ir pirmininkaujančių teisėjų pareigas¹⁷ priima Federalinis Prezidentas atsakingo ministro siūlymu¹⁸. Šis siūlymas grindžiamas procedūra, pagal kurią numatytas privalomas atitinkamo teismo teisėjų tarybos dalyvavimas. Atrenkant kandidatus taikomas nuopelnų principas yra apibrėžtas teisės aktuose nustatytais reikalavimais, o konkrečiai pirmininkaujančių teisėjų pareigybių atžvilgiu – atitinkamai pareigybei taikomais atrankos kriterijais¹⁹; paraiškos vertinamos pirmiausia remiantis teismų pirmininkų atliekamu profesiniu vertinimu. 2020 m. rugsėjo mėn. Teisingumo ministerija persvarstė savo atrankos kriterijus, taikomus visų į jos kompetencijos sritį patenkančių federalinių teismų pirmininkaujančių teisėjų pareigybėms; pirmiausia ji pašalino reikalavimą turėti paprastai penkerių metų patirtį atitinkamame federaliniame teisme, kurį reikėjo atitikti norint tapti pirmininkaujančiu teisėju²⁰. Federalinių teismų pirmininkai²¹ ir suinteresuotieji subjektai²² tai sukritikavo, argumentuodami, kad ši patirtis būtina pirmininkaujančio teisėjo užduotims vykdyti. Jie taip pat apgailestavo dėl to, kad nebuvo pakankamai įtraukti²³ rengiant pakeitimus²⁴. Ministerija taip pat buvo kritikuojama už atrankos kriterijų peržiūrą įdarbinimo procedūros metu. Sulaukusi kritikos, Teisingumo ministerija pradėjo dialogą su federaliniais teismais. 2021 m. pradžioje ministerija Federaliniam Prezidentui pasiūlė du kandidatus į laisvas Federalinio finansinių bylų teismo pirmininko pavaduotojo ir pirmininko pareigybes, kuriuos buvo atrinkusi Federalinių teisėjų atrankos komisija, bet kurie neatitiko penkerių metų patirties Federaliniame finansinių bylų teisme reikalavimo²⁵. Šiuo metu nagrinėjami skundai dėl perkėlimo į aukštesnes pirmininko ir pirmininko pavaduotojo pareigas²⁶, todėl paskyrimas sustabdytas. Europos Taryba nurodo, kad aukščiausiųjų teismų pirmininkų

¹⁶ Informacija, gauta iš Teisingumo ministerijos vizito į Vokietiją metu.

¹⁷ Pirmininkaujantys teisėjai turi tokią pat balso teisę kaip ir kiti senato teisėjai, bet taip pat vadovauja teismo posėdžiams ir rašo profesinius perkėlimo į aukštesnes pareigas vertinimus; be to, šias pareigas einantiems teisėjams taip pat mokamas didesnis atlyginimas.

¹⁸ Teisingumo ministras yra atsakingas už Federalinį Teisingumo Teismą, Federalinį finansinių bylų teismą ir Federalinį administracinį teismą, o darbo ministras – už Federalinį socialinių bylų teismą ir Federalinį darbo ginčų teismą.

¹⁹ Nuopelnų principo taikymas federaliniams teisėjams apibrėžtas Federalinio Konstitucinio Teismo praktikoje; pvz., žr. 2016 m. lapkričio 29 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimą byloje 2 BvR 2453/15.

²⁰ Taigi, pagal buvusias kriterijus buvo galima taikyti penkerių metų patirties reikalavimo išimtis.

²¹ Žr., pvz., SWR (2021), *Bettina Limperg: "Das muss sich unbedingt ändern"*, ir informaciją, gautą vizito į Vokietiją metu.

²² Iš Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 6. Teisėjų asociacija nurodo pavojų, kad suvokimas, jog perkėlimui į aukštesnes pareigas turi įtakos politiniai aspektai, gali neigiamai paveikti visuomenės pasitikėjimą teismais. *Deutsche Richterzeitung* (4/21), Ein verstörender Verdacht.

²³ Nors toks dalyvavimas teisiškai nenustatytas, ankstesni atrankos kriterijai buvo nustatyti 2016 m. Teisingumo ministerijos ir federalinių teismų sutarimu.

²⁴ Teisingumo ministerija mano, kad patirtį taip pat galima įgyti kituose atitinkamuose teismuose.

²⁵ Nesutariama dėl to, ar pirmininkaujantiems teisėjams nustatyti kriterijai turėtų būti taikomi teismų pirmininkams ir pirmininkų pavaduotojams. Suinteresuotieji subjektai mano, kad konkrečiai pirmininkų pavaduotojams pirmiausia tenka teisminės užduotys, todėl jie turėtų atitikti patirties kriterijų. Teisingumo ministerija mano, kad, atsižvelgiant į administracines pirmininkų ir pirmininkų pavaduotojų funkcijas, penkerių metų patirtis neturėtų būti laikoma privalomu kriterijumi; informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

²⁶ LTO (2021), Skubūs skundai dėl naujų Federalinio finansinio teismo darbuotojų įdarbinimo.

paskyrimo procedūros turėtų būti nustatytos teisės aktais, grindžiamos nuopelnais ir turėtų formaliai panaikinti bet kokią galimybę daryti politinį poveikį²⁷.

Kokybė

2019 m. Teisinės valstybės paktas įgyvendinamas, bet ir toliau susiduriama su ilgesnio laikotarpio sunkumais dėl teisminių institucijų darbuotojų įdarbinimo.²⁸ Federacinėse žemėse steigiant Teisinės valstybės pakte numatytas 2 000 teisėjų ir prokurorų pareigybių ir priimant į jas darbuotojus, padaryta pažanga. Daugumoje federacinių žemių įsteigtos visos skirtos pareigybės (kai kuriose net daugiau nei būtina), o kitose federacinėse žemėse dar neįsteigtas pareigybes ketinama įsteigti iki 2021 m. gruodžio mėn. Taip pat įsteigtos pareigybės, kurias buvo numatyta įsteigti federaliniu lygmeniu.²⁹ 2021 m. birželio 10 d. buvo pateikta bendra Federalinės Vyriausybės ir federacinių žemių ataskaita dėl pakto įgyvendinimo būklės. Šioje ataskaitoje padaryta išvada, kad įgyvendinimo pažanga yra gera, ir ypač atkreiptas dėmesys į tai, kad iki šiol jau įsteigta daugiau kaip 2 700 teisėjų ir prokurorų pareigybių ir užimta 2 500 pareigybių³⁰. Vis dėlto suinteresuotieji subjektai³¹ mano, kad reikia daugiau investicijų, ypač atsižvelgiant į tai, kad teisminėms institucijoms tenka vis daugiau naujų užduočių, todėl pasiūlė Teisinės valstybės paktą pratęsti. 2021 m. birželio 16 d. Teisingumo ministrų konferencijos sprendime šešiolika federacinių žemių kartu paprašė pratęsti Teisinės valstybės pakto galiojimą po 2021 m. ir šį paktą išplėsti, be kita ko, kad būtų galima finansuoti investicijas į teisingumo sistemos skaitmenizaciją³². Kaip jau nurodyta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, vis dar patiriama sunkumų dėl ilgalaikės teismų ir prokuratūrų darbuotojų įdarbinimo padėties, atsižvelgiant į būsimas išėjimo į pensiją bangas³³; suinteresuotieji subjektai ir toliau atkreipia dėmesį į pradinio lygmens teisėjų ir prokurorų gaunamo atlyginimo konkurencingumo problemą ir šiuo atžvilgiu išliekančius atlyginimų skirtumus skirtingose federacinėse žemėse³⁴. Atsižvelgdamos į tai, kad artimiausiais metais į pensiją išeis po Vokietijos susivienijimo

²⁷ Consultative Council of European Judges (2016), Opinion N°19 - The role of court presidents, 53 punktas. Pagal Vokietijos teisės aktus kiekvienas perkėlimo į aukštesnes pareigas, įskaitant aukščiausiųjų teismų pirmininkų pareigas, sprendimas turi būti grindžiamas nuopelnais (Pagrindinio įstatymo 33 straipsnio 2 dalis, Vokietijos teisėjų įstatymo 46 straipsnis, Federalinių valstybės pareigūnų įstatymo 9 straipsnis ir 22 straipsnio 1 dalis). Be to, teismai atliko kiekvieno šio sprendimo peržiūrą.

²⁸ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 4–5.

²⁹ 24 pareigybės Federaliniame Teisingumo Teisme ir 71 pareigybė Federalinėje generalinėje prokuratūroje; iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9.

³⁰ Bendra Federalinės Vyriausybės ir federacinių žemių ataskaita dėl 2019 m. sausio 31 d. sutartų Teisinės valstybės pakto priemonių įgyvendinimo; taip pat žr. Federalinė teisingumo ir vartotojų apsaugos ministerija (2019), Teisinės valstybės paktas.

³¹ Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacija nurodo, kad dar trūksta maždaug 2 000 teisėjų ir prokurorų pareigybių ir siūlo pratęsti pakto galiojimą iki 2025 m. *Deutsche Richterzeitung* (2021), Vidutiniai tarpiniai pakto rezultatai (*Pakt mit durchwachsender Zwischenbilanz*).

³² Teisingumo ministrų konferencija (2021), Sprendimas. Tolesnis tvarus darbuotojų skaičiaus didinimas ir skaitmeninės teisingumo sistemos pertvarkos skatinimas. Teisinės valstybės paktas 2.0.

³³ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 4.

³⁴ Iš 2021 m. Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacijos tyrimo rezultatų matyti, kad skirtumas tarp pradinio lygmens teisėjo gaunamo didžiausio ir mažiausio mėnesinio atlyginimo federacinėse žemėse sudaro 685 EUR. DRB (2021), Dideli atlyginimų skirtumai federacinėse žemėse (*Große Besoldungsunterschiede zwischen den Bundesländern*).

paskirti teisėjai, federacinės žemės, ypač rytinėje Vokietijos dalyje, imasi įvairių iniciatyvų, siekdamas paskatinti absolventus rinktis teismines profesijas³⁵.

Toliau stengiamasi gerinti teisingumo sistemos skaitmenizaciją, be kita ko, COVID-19 pandemijos sąlygomis.³⁶ Civilinėms ir administracinėms byloms Vokietijoje taikomos visapusiškos procesinės naudojimosi skaitmeninėmis priemonėmis taisyklės. Vis dėlto pagrindinio bylos nagrinėjimo baudžiamosiose bylose srityje jos išplėtos mažiau, ypač kalbant apie galimybę rengti žodinį bylos nagrinėjimą naudojantis nuotoliniu ryšiu su kaltinamuoju³⁷. Teismams ir prokuratūroms skirtos elektroninių ryšių priemonės įgyvendintos visapusiškai³⁸. Skaitmeniniai civilinių ir administracinių bylų inicijavimo ir sekimo sprendimai išplėtoti gerai, tačiau praktiškai baudžiamųjų bylų srityje jie išplėtoti mažiau³⁹. Federacinių žemių lygmeniu įgyvendinant tris projektus, pagal kuriuos pradedami naudoti elektroniniai failai, siekiant bendrojo tikslo iki 2026 m. visiškai pereiti prie elektroninių failų, daroma pažanga. Bendradarbiaudama su federacinėmis žemėmis ir federaliniais teismais, Federalinė Vyriausybė rengia įvairius kitus skaitmenizacijos projektus, pagal kuriuos, be kita ko, kuriama bendra visiems teismams skirta vaizdo konferencijų platforma ir IT taikomoji programa, kuria naudodamiesi gyventojai, teikdami ieškinius teismams, galėtų gauti pagalbą⁴⁰. Vyriausybė ir suinteresuotieji subjektai praneša, kad per COVID-19 pandemiją naudojantis civilinio proceso kodekse nurodytomis skaitmeninių teismo posėdžių galimybėmis buvo lengviau užtikrinti teismų veiklos tęstinumą⁴¹.

Keliose federacinėse žemėse įsteigti specializuoti komercinių bylų teismai, pirmiausia skirti tarptautiniams ginčams nagrinėti. 2020 m. lapkričio mėn. Badeno-Viurtembergo federacinėje žemėje pradėjo veikti naujas komercinių bylų teismas, kurio kompetencijai priklauso didelės vertės komercinės, ypač tarptautinio masto bylos⁴²; jo būstinės yra Manheime ir Štutgarte⁴³. Šalių prašymu byla teisme gali būti nagrinėjama vien anglų kalba. Panašios specializuotos komercinius ginčus nagrinėjančios kolegijos, kuriose bylos gali būti nagrinėjamos anglų kalba, jau buvo įsteigtos Heseno, Šiaurės Reino-Vestfalijos ir Saro krašto teismuose⁴⁴. Bendras šių iniciatyvų tikslas yra padidinti Vokietijos, kaip komercinio bylinėjimosi vietos, patrauklumą. 2020 m. lapkričio mėn. Federacinių žemių teisingumo ministrų konferencijoje priimtoje nuomonėje federacinės žemės ragino sukurti teisines sąlygas neprivalomai steigti komercinių bylų teismus, kurie anglų kalba nagrinėtų vien tarptautinį elementą turinčias didesnės kaip 2 mln. EUR vertės komercines bylas⁴⁵. 2021 m.

³⁵ Informacija, gauta iš federacinių žemių teisingumo ministerijų vizito į Vokietiją metu.

³⁶ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 4.

³⁷ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 40 diagrama. Vyriausybės nuomone, tai susiję su tuo, kad daug dėmesio skiriama žodinio bylų nagrinėjimo principui ir kaltinamojo dalyvavimui nagrinėjant bylą iš esmės.

³⁸ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 42–43 diagramos.

³⁹ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 44–45 diagramos.

⁴⁰ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 14.

⁴¹ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 14; iš Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9.

⁴² Ypač susijusias su įmonių ginčais, įmonių pirkimu ir dideliais finansiniais ginčiais verslo verslui (B2B) sektoriuje.

⁴³ Komercinių bylų teismas, <https://www.commercial-court.de/>.

⁴⁴ Saro krašte 2019 m. buvo įsteigta (tarpvalstybinių) komercinių ginčų nagrinėjimo kolegija ir tarpvalstybinių vartotojų ginčų nagrinėjimo kolegija, kuriose bylas galima nagrinėti prancūzų kalba.

⁴⁵ Teisingumo ministrų konferencija (2020), Federacinių žemių darbo grupės ataskaita Vokietija kaip teisingumo vykdymo vieta. Ekonominių ginčų nagrinėjimo teismų (komercinių teismų) stiprinimas.

gegužės mėn. Šiaurės Reino-Vestfalijos ir Hamburgo federacinės žemės pateikė Bundesratui įstatymo projektą, kuriuo siūloma iš dalies pakeisti Teismų sistemos įstatymą, kad būtų galima steigti tokius teismus⁴⁶.

Veiksmingumas

Teisingumo sistema ir toliau dirba veiksmingai; matyti didesnis veiksmingumas administracinių bylų srityje⁴⁷. 2019 m. su administracinėmis bylomis susijusi padėtis pagerėjo tiek kalbant apie bylų nagrinėjimo trukmę (ji sutrumpėjo nuo 435 dienų 2018 m. iki 397 dienų 2019 m.), tiek apie procentinę baigtų nagrinėti bylų dalį (ji padidėjo nuo 97,1 proc. 2018 m. iki 109 proc. 2019 m.); taigi pasikeitė tendencija, nes ankstesniais metais veiksmingumas administracinių bylų srityje buvo sumažėjęs⁴⁸. Padidėjus šiam veiksmingumui, taip pat sumažėjo neišnagrinėtų bylų skaičius, nors jis tebėra palyginti didelis, nes 100 gyventojų tenka 1,0 byla⁴⁹. Civilinio ir komercinio bylinėjimosi bylų nagrinėjimo rezultatų rodikliai beveik nepakito (baigtų nagrinėti bylų dalis šiek tiek padidėjo nuo 97,2 proc. 2018 m. iki 98,8 proc. 2019 m.)⁵⁰. Remiantis suinteresuotųjų subjektų duomenimis atrodo, kad COVID-19 pandemija didelio poveikio teisingumo sistemos veiksmingumui kol kas nepadarė⁵¹. Siekdama išsiaiškinti, kodėl naujų civilinių bylų skaičius nuolat mažėja, Teisingumo ministerija šia tema užsakė tyrimą⁵².

II. KOVOS SU KORUPCIJA SISTEMA

Vokietijoje veikia kelios už korupcijos prevenciją federaliniu lygmeniu atsakingos institucijos, įskaitant Federalinę vidaus reikalų, statybos ir tėvynės ministeriją ir Aukščiausiąją audito instituciją. Strateginį teisinį korupcijos prevencijos federalinėje viešojoje administracijoje pagrindą sudaranti 2004 m. Direktyva dėl korupcijos prevencijos federalinėje administracijoje šiuo metu persvarstoma. Šiuo metu persvarstomos išsamios papildomos taisyklės dėl dovanų ir paslaugų federaliniams valstybės pareigūnams ir, atsižvelgiant į Korupcijos prevencijos direktyvą, – išsamūs elgesio kodeksai, kuriais siekiama užkirsti kelią korupcijai federaliniu lygmeniu. Kovai su korupcija Vokietija taiko decentralizuotą požiūrį. Korupcijos nusikalstamų veikų tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas už jas Vokietijoje yra šešiolikos federacinių žemių užduotis. Kai kuriose federacinėse žemėse veikia specialūs kovos su korupcija policijos biurai ir prokuratūros. Federalinis kriminalinės policijos biuras padeda keistis informacija tarptautiniu ir vietos lygmenimis, taip pat tarp policijos įstaigų federacinių žemių lygmeniu.

Ekspertų ir įmonių vadovų suvokiamos viešojo sektoriaus korupcijos lygis tebėra žemas. Pagal organizacijos „Transparency International“ 2020 m. korupcijos suvokimo

⁴⁶ Bundesratas (2021), Įstatymo dėl ekonominių ginčų nagrinėjimo teismų stiprinimo projektas.

⁴⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 5.

⁴⁸ Naujų administracinių bylų tebėra labai daug. 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 5, 9 ir 13 diagramos.

⁴⁹ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 16 diagrama.

⁵⁰ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 12 diagrama.

⁵¹ *Deutsche Richterzeitung* (2020), Koronavirusas skatina skaitmeninę pertvarką (*Corona führt zu Digitalisierungsschub*), ir informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

⁵² Iš Vokietijos federalinės advokatūros gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 10.

indeksą Vokietija surinko 80 balų iš 100 ir užima 4 vietą Europos Sąjungoje ir 9 vietą pasaulyje⁵³. Per pastaruosius penkerius metus⁵⁴ šis suvokimas buvo palyginti stabilus⁵⁵.

Vokietija pradėjo persvarstyti savo strateginę korupcijos prevencijos federaliniu lygmeniu sistemą. Šioje srityje planuojami, be kita ko, su korupcijos rizikos analize susiję atnaujinimai pagal 2004 m. Federalinės Vyriausybės direktyvą dėl korupcijos prevencijos federalinėje administracijoje⁵⁶, kuri yra pagrindinis korupcijos prevencijos reguliavimo pagrindas⁵⁷. Šiuo metu taip pat persvarstomos 2004 m. taisyklės dėl draudimo priimti paslaugas ir dovanas, siekiant išsiaiškinti, ar reikėtų aktualesnių bei darnesnių taisyklių ir didesnio teisinio tikrumo⁵⁸. 2021 m. Vokietija pirmą kartą paskelbs išsamią apibendrinamąją ataskaitą dėl sąžiningumo federalinėje viešojoje administracijoje⁵⁹.

Atsižvelgiant į federalinę struktūrą, korupcijai mažinti skirta Vokietijos institucinė kovos su korupcija sistema yra decentralizuota. Už kovą su korupcija atsakingos šešiolika Vokietijos federacinių žemių⁶⁰. Federacinių žemių lygmeniu veikiančių šešiolikos vidaus reikalų ministerijų kompetencija priklauso nuo atitinkamos federacinės žemės teisinės sistemos. Ji gali apimti politikos koordinavimą ir korupcijos prevenciją, o kai kada – ir tyrimo užduotis⁶¹. Policijai, įskaitant federacinių žemių kriminalinės policijos biurus (*Landeskriminalämter*) ir vietos policiją, taikoma šešiolikos federacinių žemių teisė. Kai kurios federacinės žemės yra įsteigusios specialius policijos padalinius ir specialias prokuratūras, kurie konkrečiai daugiausia dėmesio skiria ekonominių nusikaltimų ir korupcijos tyrimams bei baudžiamajam persekiojimui už juos⁶². Korupcijos atvejams nagrinėti apygardų teismuose veikia specialios baudžiamųjų bylų kolegijos, kurių

⁵³ Transparency International (2021), *Corruption Perceptions Index 2020*, p. 2–3. Suvokiamos korupcijos lygis skirstomas į šias kategorijas: žemas (ekspertų ir įmonių vadovų suvokiamos viešojo sektoriaus korupcijos lygis viršija 79 balus), gana žemas (79–60 balų), gana aukštas (59–50 balų), aukštas (mažiau nei 50 balų).

⁵⁴ Praėjusiais metais pateikti „Eurobarometro“ duomenys apie korupcijos suvokimą ir piliečių bei įmonių patirtį atnaujinami kas antrus metus. Naujausi duomenys pateikiami 2020 m. specialiojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 502 ir 2019 m. greitojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 482.

⁵⁵ 2015 m. šis rodiklis buvo 81, 2020 m. – 80. Rodiklis reikšmingai padidėja arba sumažėja, kai per praėjusius penkerius metus balų suma pasikeičia daugiau kaip penkiais balais, padidėja arba sumažėja, kai balų suma pasikeičia 4–5 balais, ir išlieka gana stabilus, kai balų suma pasikeičia 1–3 balais.

⁵⁶ Federalinės Vyriausybės direktyva dėl korupcijos prevencijos federalinėje administracijoje (2004).

⁵⁷ Informacija, gauta iš Teisingumo ministerijos vizito į Vokietiją metu.

⁵⁸ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 18.

⁵⁹ Į šią ataskaitą bus įtraukta trijų ankstesnių šaltinių informacija: i) ataskaita dėl korupcijos prevencijos pokyčių ir rezultatų viešojoje administracijoje, įskaitant įtariamų korupcijos atvejų skaičių ir konkrečių padalinių korupcijos prevencijos priemones; ii) viešosios administracijos priimtos paramos sumos ir iii) naudojimosi išorės darbuotojų paslaugomis Vokietijos viešojoje administracijoje mastas. Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 19.

⁶⁰ Federaliniu lygmeniu už bendrąjį su korupcijos prevencija federalinėje administracijoje susijusios politikos koordinavimą atsako Vidaus reikalų, statybos ir tėvynės ministerija. Todėl ministerija priima visoms federalinėms administracinėms įstaigoms skirtas korupcijos prevencijos taisyklių įgyvendinimo gaires ir skelbia darbuotojams bei vadovams skirtus elgesio kodeksus. Gyventojai ir darbuotojai dėl su korupcija susijusių klausimų arba problemų gali kreiptis į specialius kontaktinius punktus. Vadovaujama vaidmenį su korupcija susijusios baudžiamosios teisės atžvilgiu atlieka Teisingumo ministerija. Nei Federalinė prokuratūra, nei Federalinis kriminalinės policijos biuras neturi įgaliojimų imtis veiksmų dėl korupcijos.

⁶¹ Pavyzdžiui, Brėmeno ir Hamburgo federacinių žemių vidaus reikalų ministerijoms pavestos tyrimo užduotys.

⁶² Specialios prokuratūros (*Schwerpunktstaatsanwaltschaften*) veikia Brandenburge, Žemutinėje Saksonijoje, Šiaurės Reine-Vestfalijoje, Tiuringijoje, Šlėzvinge-Holšteine; joms suteikti įvairūs įgaliojimai, apimantys korupcijos bylas visoje atitinkamoje federacinėje žemėje arba tik konkrečioje ribotoje tam tikros federacinės žemės jurisdikcijos teritorijoje.

specializacija – administracijos darbuotojų nusikaltimai. Labai svarbų vaidmenį federacinėms žemėms bendradarbiaujant ir keičiantis informacija su tarptautiniais partneriais nusikalstamų veikų tyrimų srityje atlieka Federalinis kriminalinės policijos biuras (*Bundeskriminalamt*).

Korupcijos atveju, apie kuriuos pranešta, skaičius padidėjo, bet bendroji finansinė korupcijos žala visuomenei mažėja. Informacija apie Vokietijos policijos pastangas pažaboti korupciją, kuri yra kriminalizuota plačiu mastu,⁶³ skelbiama viešai. Naujausioje oficialioje federalinės policijos ataskaitoje dėl korupcijos nurodyta, kad 2019 m. policija užregistravo 5 428 korupcijos atvejus⁶⁴. Šis skaičius, palyginti su 2018 m., labai padidėjo (42,7 proc.). Ataskaitoje taip pat nurodyta, kad šiek tiek (3,3 proc.) padidėjo įtariamųjų skaičius. 67 proc. kyšių paėmusių asmenų buvo valstybės pareigūnai. Didžiausias poveikis juntamas viešųjų pirkimų sektoriuje. Įprastinių kyšių grynaisiais mažėja, todėl finansinė korupcijos žala 2019 m. labai sumažėjo (61,2 proc.) ir sudarė 47 mln. EUR. Vietoj jų vis dažniau pasitaiko kitokio nepiniginio kyšininkavimo ir galimo nederamo poveikio, įskaitant pirmiausia aprūpinimą nemokamais bilietais į renginius, į kuriuos visuomenė šiaip negalėtų patekti, ir privačias vakarienes, per kurias verslo atstovai susitinka su politikais. Parlamentiniai tyrimo komitetai reguliariai reikalauja surengti ir rengia komitetų posėdžius, kad galėtų aptarti aukšto lygmens korupcijos atvejus, susijusius su Vyriausybės arba federalinių ministerijų nariais. Kyla susirūpinimas dėl gebėjimo nustatyti ir tirti su finansinėmis nusikalstamomis veikomis susijusius įtarimus dėl korupcijos⁶⁵. Siekdamas atsižvelgti į šį susirūpinimą, Vokietijos finansinės žvalgybos skyrius pranešė per artimiausius trejus metus padidinsiantis savo pajėgumus iki 800 darbuotojų ir pradėsiantis taikyti specialią rizikos sritims nustatyti skirtą programinę įrangą⁶⁶. Kyšininkavimo užsienyje atvejais Vokietija atsakomybėn patraukia vis dar labai mažai įmonių, nors užsienyje kyšininkaujančių asmenų nustatymo, baudžiamojo persekiojimo ir sankcionavimo srityje pirmąją⁶⁷.

2021 m. kovo mėn. priimtas naujas federalinis įstatymas, kuriuo įsteigiamas interesų atstovams skirtas lobistų registras, pradėsiantis veikti 2022 m. sausio 1 d. Šiuo teisės aktu⁶⁸ siekiama didinti federalinio sprendimų priėmimo proceso skaidrumą. Jame nustatytos taisyklės dėl lobistinės veiklos Vokietijos Federalinio Parlamento, Vyriausybės ir ministerijų atžvilgiu. Suinteresuotieji subjektai palankiai vertina numatytą plačią su asmenimis susijusią taikymo sritį, į kurią taip pat patenka advokatai ir konsultavimo įmonių, vykdančių lobistinę

⁶³ Korupcija Vokietijoje visapusiškai kriminalizuota, įskaitant aktyviąją ir pasyviąją korupciją (žr. Baudžiamojo kodekso 331–337 straipsnius). Be to, už kyšininkavimą privačiajame sektoriuje baudžiama pagal Baudžiamojo kodekso 299–300 straipsnius, o baudžiamoji atsakomybė už valstybės pareigūnų kyšininkavimą numatyta 108e straipsnyje. Vokietijoje galioja specialus kovos su užsienio valstybių pareigūnų kyšininkavimu įstatymas ir taip pat reglamentuojama juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė – jiems gali būti paskiriamos iki 10 mln. EUR baudos.

⁶⁴ Bundeskriminalamt (2020), *Bundeslagebild Korruption 2019*, p. 2.

⁶⁵ Plg. Transparency International-Deutschland, *Stellungnahme zum Entwurf eines Gesetzes zur Stärkung der Finanzmarktintegrität* (Nov. 2020).

⁶⁶ Steinharter, H., *Financial Intelligence Unit, Anti-Geldwäsche-Behörde FIU plant Hunderte neue Stellen*, *Handelsblatt* (2020 m. gruodžio 23 d.).

⁶⁷ OECD, *Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Germany (2021)*, p. 3: *Dėl tolesnių baudžiamojo persekiojimo traukiant atsakomybėn ne juridinius, bet fizinius asmenis, skirtumų federacinėse žemėse, fragmentiško požiūrio į tyrimus ir alternatyvaus nutarčių dėl konfiskavimo taikymo Vokietijos galimybės traukti įmones atsakomybėn už kyšininkavimą užsienyje ir toliau išlieka ribotos.*

⁶⁸ Gesetz zur Einführung eines Lobbyregisters für die Interessenvertretung gegenüber dem Deutschen Bundestag und gegenüber der Bundesregierung (Lobbyregistergesetz – LobbyRG), (16. April 2021), *Bundesgesetzblatt* 2021 Teil I Nr. 19 vom 27. April 2021, p. 818, https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav#bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl121s0818.pdf%27%5D_1625212991548.

veiklą savo klientų vardu, klientai⁶⁹. Vis dėlto tokiems subjektams kaip profesinės sąjungos, darbdavių asociacijos, bažnyčios ir religinės bendruomenės, kurie yra svarbiausi lobistine veikla Vokietijoje užsiimantys subjektai, privalomo registravimosi reikalavimas netaikomas. Finansinės informacijos apie sumas, kurios buvo investuotos į lobistinę veiklą, pateikimas taip pat išlieka savanoriškas. Be to, registravimo reikalavimas taikomas tik susitikimams su aukšto lygio valdžios pareigūnais. Techninis ministerijų lygmuo, kuriuo paprastai vykdoma daugiausia lobistinės veiklos, neįtrauktas, todėl šie susitikimai registruojami nebus. Už pažeidimus gali būti taikomos iki 50 000 EUR baudos. Elektroninis lobistų registras pradės veikti 2022 m. sausio 1 d.; jį administruos Parlamentas (Bundestagas). Poveikio teisės aktams įtraukimas į šį registrą, kad būtų galima stebėti ir atsekti visus interesų atstovus, siekiančius padaryti poveikį konkreitiems teisės aktams ir prie jų prisidėti, politinės daugumos pritarimo per diskusijas dėl lobistų registro federaliniu lygmeniu nesulaukė. Kovos su korupcija valstybių grupė (GRECO) taip pat rekomendavo padidinti išorės poveikio pasiūlymams dėl teisės aktų skaidrumą⁷⁰. Susirūpinimą tebekelia nuoseklus Vokietijos „sukamųjų durų“ reiškinį reglamentuojančių taisyklių taikymas, įskaitant skirtingus veiklos pertraukos laikotarpius ir didelę vadovų laisvę priimant sprendimus dėl būsimo valstybės sekretorių ir generalinių direktorių įdarbinimo⁷¹.

Vokietija griežtina Parlamento nariams ir savo finansų priežiūros įstaigos nariams taikomas taisyklės dėl galimų interesų konfliktų. Siekiant apriboti antraeilę Federalinio Parlamento narių veiklą, 2020 m. gruodžio mėn. jam buvo pateikti Federalinio Parlamento narių įstatymo pakeitimai⁷². Šie pakeitimai buvo priimti 2021 m. birželio mėn.⁷³ Reforma apima draudimą Parlamento nariams užsiimti atlyginama lobistine veikla kaip papildomu darbu ir skaityti atlyginamas su jų darbu Parlamente susijusias paskaitas. Antraeilę veiklą, už kurią mokama daugiau kaip 1 000 EUR per mėnesį arba 3 000 EUR per metus, būtų privaloma nurodyti viešai. Pakeitimai neapimtų reikalavimo nurodyti, kiek laiko faktiškai praleista dirbant papildomą darbą. Pagal 2021 m. liepos 1 d. įsigaliojusį Finansų rinkos vientisumo didinimo įstatymą Federalinės finansinių paslaugų priežiūros institucijos darbuotojams taip pat draudžiama privačiai prekiauti finansinėmis priemonėmis⁷⁴.

Persvarstomos Vokietijos turto deklaravimo taisyklės. Federalinio Parlamento narių įstatymo pakeitimuose numatyta nuostata, pagal kurią Federalinio Parlamento nariai privalo atskleisti didesnes kaip 5 proc. savo akcijas juridinio asmens statuso neturinėiose ir kapitalo bendrovėse, taip pat šių akcijų pajamas⁷⁵. Parlamento nario turtas ir finansiniai interesai turi būti deklaruojami, jei atitinkamas Parlamento narys yra atsakingas už tam tikrą klausimą Parlamento komitete ir tuo pačiu metu gauna atlygį už papildomą veiklą. Vis dėlto išlieka

⁶⁹ Transparency International, Vokietijos skyrius (2020), Nuomonė dėl įstatymo, kuriuo nustatomas lobistų registras, projekto ir informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

⁷⁰ GRECO, 5th Evaluation Round evaluation report - Germany (2020), 60 punktas. Daugiau informacijos apie sprendimų priėmimo proceso skaidrumą taip pat žr. IV ramstį dėl kitų su stabdžių ir atsvarų sistema susijusių institucinių klausimų. Taip pat žr. IV skirsnį.

⁷¹ Plg. GRECO, 5th Evaluation Round evaluation report – Germany (2020), 89 ir 91 punktai. Politikos pareigūnams ir generaliniams direktoriams taikomos veiklos pertraukos taisyklės nurodytos Valstybės pareigūnų įstatymo 105 straipsnyje.

⁷² *Gesetz über die Rechtsverhältnisse der Mitglieder des Deutschen Bundestages (Abgeordnetengesetz –AbgG).*

⁷³ *Gesetz zur Änderung des Abgeordnetengesetzes – Verbesserung der Transparenzregeln für Mitglieder des Deutschen Bundestages*, <https://dserver.bundestag.de/btd/19/287/1928784.pdf>.

⁷⁴ *Gesetz zur Stärkung der Finanzmarktintegrität (Finanzmarktintegritätsstärkungsgesetz – FISG), Bundesgesetzblatt Teil I vom 3. Juni 2021, p. 1534.*

⁷⁵ Informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

susirūpinimas dėl to, kad trūksta Federalinės Vyriausybės nariams skirtų taisyklių dėl turto ir nuosavybės deklaravimo⁷⁶.

Rengiamos naujos taisyklės dėl pranešėjų apsaugos. Pranešėjų apsaugos įstatymo projektu siekiama apsaugoti ES ir nacionalinės teisės pažeidimų atskleidimą; šis projektas taikomas ir privačiajam, ir viešajam sektoriams⁷⁷. Praktiškai federaliniu ir federacinių žemių lygmenimis veikia keli kontaktiniai punktai, kuriems pranešėjai gali teikti informaciją, įskaitant kovos su korupcija įgaliotinius, specialiuosius įgaliotinius, pvz., ginkluotųjų pajėgų įgaliotini federaliniu lygmeniu ir ombudsmeną bei pasitikėjimo advokatus žemių lygmeniu, ir kurie padeda atskleisti ir tirti korupcijos pažeidimus. Kritikuojamas institucijų ir administracinių lygmenų susiskaidymas, nes potencialiems pranešėjams ir skundų pateikėjams gali būti sudėtinga nustatyti tinkamus atskleidimo kanalus⁷⁸.

Politinių partijų finansavimas reglamentuojamas specialiu įstatymu, kuriame nustatytos pagrįstai atgrasomos sankcijos. Politinės partijos privalo pateikti Federalinio Parlamento pirmininkui metines finansines ataskaitas, taip pat dėl politinės partijos turto, išpareigojimų, pajamų ir išlaidų tiek rinkimų agitacijos kampanijų metu, tiek kitais laikotarpiais⁷⁹. Nustačius netikslumų, atitinkamai partijai gali būti skirta bauda, kurios suma yra dvigubai didesnė už pateiktą atitinkamą netikslią informaciją⁸⁰. Išreikštas susirūpinimas dėl ilgo laikotarpio nuo partijos pajamų gavimo iki pranešimo apie jas⁸¹. 50 000 EUR viršijančias aukas būtina nurodyti nedelsiant ir paskelbti Federalinio Parlamento interneto svetainėje. 10 000 EUR viršijančias aukas būtina atskleisti viešai metinėje ataskaitoje; anoniminėms aukoms taikoma 500 EUR viršutinė riba, o aukoms grynaisiais pinigais – 1 000 EUR viršutinė riba. Tarptautiniai auditoriai ne kartą atkreipė dėmesį į tai, kad reikia nustatyti žemesnes ribas ir sugriežtinti pareigą vesti apskaitą⁸². Parama ir toliau išlieka daugiausia neregamentuojama nepaisant to, kad ji gali sudaryti sąlygas nusipirkti prieigą prie svarbių valdžios pareigūnų⁸³.

COVID-19 pandemija turėjo įtakos kovai su korupcija Vokietijoje. Pasireiškė konkrečiai su pandemija susijusi korupcijos rizika. Finansinės žvalgybos skyrius dėl Vyriausybės teikiamų COVID-19 paramos priemonių gavo daugiau pranešimų, taip pat apie korupciją, bet daugiausia apie sukčiavimą⁸⁴. Be to, dėl įtarimų, kad Vyriausybės vardu derantis dėl medicininių kaukių pirkimo tarpininkavę Parlamento nariai gavo dėkingumo

⁷⁶ GRECO, 5th Evaluation Round (2020), 95 punktas, ir, kaip anksčiau nurodyta dokumento „2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje“, p. 7.

⁷⁷ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 21, ir informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

⁷⁸ Transparency International, Vokietijos skyrius, Pastabos ir rekomendacijos dėl UNCAC antrojo peržiūros ciklo (2018), p. 3.

⁷⁹ Vokietijos politinių partijų įstatymas.

⁸⁰ Pagal Politinių partijų įstatymo 23a straipsnį. Be to, jei netikslumai susiję su balanse arba pridėtoje aiškinamojoje dalyje nurodyta nuosavybe arba akcijomis įmonėse, reikalavimas sudaro 10 proc. nenurodyto arba netiksliai nurodyto turto.

⁸¹ Informacija, gauta iš organizacijos *LobbyControl* vizito į Vokietiją metu, iš kurios matyti, kad 2021 m. balandžio mėn. dar nebuvo paskelbti 2019 m. duomenys.

⁸² Naujausius duomenis žr. UNCAC, Review of implementation of the United Nations Convention Against Corruption, Review Cycle 1 (Chapter III and IV), Executive Summary: Germany, Implementation Review Group (July 2020), ir Review Cycle 2 (Chapter II and V), Executive Summary: Germany, Implementation Review Group, January 2019.

⁸³ Informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

⁸⁴ Informacija, gauta iš Finansinės žvalgybos skyriaus vizito į Vokietiją metu.

mokestį, kilo viešosios diskusijos ir pradėti korupcijos tyrimai⁸⁵. Kad užkirstų kelią korupcijai, taip pat per COVID-19 pandemiją ir po jos, Vyriausybė, siekdama paremti viešųjų pirkimų procesus 2021 m., pradės naudoti elektroniniu konkursų registru⁸⁶. Kai šis registras pradės veikti, jame bus saugoma ir žymima perkančiosioms organizacijoms svarbi informacija, kuria remdamosi jos galės neleisti dalyvauti viešuosiuose pirkimuose atitinkamiems subjektams, įskaitant informaciją apie galutinius nuosprendžius, baudžiamuosius įsakymus ir sankcijas už korupciją, kyšininkavimą, pinigų plovimą, mokesčių slėpimą ir kitus sunkius nusikaltimus.

III. ŽINIASKLAIDOS PLIURALIZMAS IR ŽINIASKLAIDOS LAISVĖ

Vokietijoje gerai įtvirtinta žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo sistema; ji daugiausia yra federacinių žemių kompetencijos sritis. Keturiolika žiniasklaidos institucijų yra nepriklausomos reguliavimo institucijos, kurių politinis nepriklausomumas užtikrinamas teisinėmis garantijomis⁸⁷. Konstitucijoje (*Grundgesetz*) ir antrinės teisės aktuose aiškiai užtikrintos žurnalistų teisės išsaugoti savo šaltinių konfidencialumą ir gauti informaciją⁸⁸. Siekiant perkelti persvarstyta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą⁸⁹ į Vokietijos nacionalinę teisę⁹⁰, buvo priimta nauja Valstybinė žiniasklaidos sutartis (*Medienstaatsvertrag*) ir kiti teisės aktai⁹¹.

Žiniasklaidos institucijų ir transliuotojų tarybų nepriklausomumas išlieka didelis⁹². Įsigaliojus persvarstyta Valstybinei žiniasklaidos sutarčiai, žiniasklaidos institucijos įgijo naujų kompetencijų, ypač susijusių su žiniasklaidos tarpininkais. Vis dėlto žiniasklaidos institucijos naujasias taisykles pradės taikyti tik laipsniškai, nes pamažu rengia savo įstatus, kurie reikalaujami pagal Valstybinę žiniasklaidos sutartį, ir kuriuose konkretizuojamos kai kurios šios sutarties nuostatos (pvz., dėl turinio, kuris laikomas svarbiu formuojant viešąją nuomonę, aptinkamumo)⁹³.

⁸⁵ Du politikai kaltinami tuo, kad, Federalinei Vyriausybei parekomendavę medicininių kaukių gamintojus, gavo šešiaženklis dėkingumo mokesčius. Informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

⁸⁶ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 23.

⁸⁷ Šios keturiolika žiniasklaidos institucijų yra atsakingos už privačiuosius transliuotojus, o kiekvieną viešosios žiniasklaidos priemonę prižiūri specialios transliavimo tarybos.

⁸⁸ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje.

⁸⁹ Direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva).

⁹⁰ Pagal 2021 m. pasaulio spaudos laisvės indeksą Vokietija užima 13 vietą pasaulyje ir 9 vietą tarp ES valstybių narių (Reporters without Borders, Germany). Pastaraisiais metais situacija išliko stabili – šalis toliau pasižymi didele žiniasklaidos laisve ir gera žurnalistų apsauga. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2021 m. ataskaitoje bendroji rizika žiniasklaidos pliuralizmui Vokietijoje įvertinta kaip palyginti maža (*2021 Media Pluralism Monitor*, p. 8).

⁹¹ Pirmiausia 2020 m. lapkričio 19 d. Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Elektroninės žiniasklaidos įstatymas ir kiti įstatymai.

⁹² *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 11. Taip pat žr. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 8.

⁹³ Informacija, gauta vizito į Vokietiją metu. Valstybinės žiniasklaidos sutarties 84 straipsnis.

Spaudos savireguliacija toliau veikia gerai, bet pranešta apie problemas dėl papeikimų skelbimo⁹⁴. Vokietijos spaudos tarybą sudaro žurnalistų ir leidėjų asociacijos. Savo 2020 m. metinėje ataskaitoje ji atkreipė dėmesį į tai, kad labai padaugėjo skundų dėl kelių kontroversišku spaudos straipsnių (2020 m. gauti 4 085 atskiri skundai, palyginti su 2 175 skundais 2019 m.)⁹⁵. Tačiau ataskaitoje taip pat daroma išvada, kad susiję leidėjai paskelbė tik 34 iš 53 viešų 2020 m. Spaudos tarybos pateiktų papeikimų. Spaudos kodeksu leidėjai įpareigojami paskelbti tokius viešus papeikimus, todėl tai gali rodyti kad galbūt kyla su šiuo savireguliacinio Spaudos kodekso aspekto efektyvumu susijusių problemų.

Vokietijos teisės aktais toliau užtikrinamas geras žiniasklaidos nuosavybės skaidrumas⁹⁶. Tai susiję su nuostatomis, kuriomis reikalaujama, kad komerciniai transliuotojai pateiktų informaciją apie nuosavybę ir planus, kurie turi įtakos akcininkų struktūrai⁹⁷. Be to, internetinės žiniasklaidos subjektai turi atskleisti informaciją apie nuosavybę savo svetainėse pateikiamame teisiniame pranešime (*Impressum*). Spaudai taikomos su teisiniu pranešimu susijusios skaidrumo pareigos nustatytos atitinkamuose federacinių žemių spaudos įstatymuose⁹⁸. Federacinių žemių žiniasklaidos institucijų valdoma Koncentracijos žiniasklaidos srityje komisija (KEK) stebi koncentraciją privačiųjų transliuotojų sektoriuje ir tvarko viešą duomenų bazę, kurioje saugoma žiniasklaidos nuosavybės informacija, susijusi su televizijos, radijo, spaudos ir internetine žiniasklaida⁹⁹. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2021 m. ataskaitoje nurodyta nedidelė rizika žiniasklaidos nuosavybės skaidrumui ir vidutinė rizika, susijusi su naujienu žiniasklaidos koncentracija¹⁰⁰. Žiniasklaidos koncentracija reguliuojama Valstybine žiniasklaidos sutartimi; šios koncentracijos reguliavimo priežiūrą vykdo Koncentracijos žiniasklaidos srityje komisija¹⁰¹.

Žiniasklaidos organizacijos naudojosi su COVID-19 susijusiomis paramos schemomis. Žiniasklaidos pliuralizmas Vokietijoje apskritai išlieka didelis. Vis dėlto suinteresuotieji subjektai atkreipia dėmesį į didėjančius ekonominius daugelio regioninių ir vietos spaudos priemonių sunkumus, dėl kurių kyla pavojus nuomonių įvairovei regioniniu lygmeniu¹⁰². Žiniasklaidos subjektai galėjo prašyti paramos pagal bendrąsias Vokietijos Vyriausybės

⁹⁴ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 13. Viešas papeikimas (*öffentliche Rüge*), kuriuo atitinkama žiniasklaidos priemonė įpareigojama paskelbti patikslinimą, yra griežčiausia Vokietijos spaudos kodekse nurodyta sankcija (siekdama apsaugoti susijusius subjektus, taryba taip pat gali nuspręsti pateikti neviešą papeikimą).

⁹⁵ Vokietijos spaudos taryba (2021), 2020 m. metinė ataskaita.

⁹⁶ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 12; 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 9.

⁹⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 9.

⁹⁸ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 12; 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 9.

⁹⁹ KEK (2021), Žiniasklaidos koncentracija.

¹⁰⁰ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2021 m. ataskaitoje nurodyta: *Pagrindinių keturių Vokietijos audiovizualinės žiniasklaidos priemonių savininkų* („ProSiebenSat.1“, „Mediengruppe RTL“, „ARD, ZDF“) auditorijos koncentracija sudaro 89 proc. *Keturių pagrindinių laikraščių ir žurnalų savininkų* („Springer“, „KKR“, „Media Union“, „Funke“) rinkos dalis sudaro 60 proc., o *keturių pagrindinių internetinių naujienu žiniasklaidos priemonių* („Bertelsmann“, „Burda“, „Springer“, „United Internet“) rinkos dalis – 34 proc. Į federacinių žemių žiniasklaidos priemonių įstatymus įtrauktos nuostatos dėl žiniasklaidos koncentracijos spaudos ir transliavimo sektoriuose, o Valstybine žiniasklaidos sutartimi reguliuojama nuosavybės koncentracija televizijoje, kurios reguliavimo priežiūrą vykdo koncentracijos žiniasklaidos srityje komisija (KEK).

¹⁰¹ Valstybinės žiniasklaidos sutartis, 60 straipsnis, ir 2021 Media Pluralism Monitor, p. 12.

¹⁰² Reporters without Borders, Germany, ir informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

pagalbos programas, kuriomis siekta mažinti ekonominę COVID-19 pandemijos poveikį įmonėms ir savarankiškai dirbantiems asmenims. Be to, tikslinė paramos programa buvo skirta radijo transliavimo sektoriui¹⁰³. Nors viešosiomis paramos schemomis pavyko sumažinti COVID-19 pandemijos poveikį, Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į susirūpinimą dėl ilgalaikio sektoriaus tvarumo, nors žiniasklaidos subjektams pamažu ir pavyksta gauti daugiau pajamų iš skaitmeninių pasiūlymų¹⁰⁴.

Taikomos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti žiniasklaidos subjektus nuo politinių partijų kontrolės¹⁰⁵. Su žiniasklaidos politiniu nepriklausomumu susijęs Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2021 m. ataskaitos rodiklis rodo nedidelę riziką¹⁰⁶. Politinė reklama neleidžiama nei per televizijos transliacijas, nei per radiją, nei į transliavimą panašiose elektroninėse žiniasklaidos priemonėse¹⁰⁷, išskyrus trumpą laikotarpį prieš rinkimus, kuris griežtai reguliuojamas dėl eterio laiko paskirstymo politinėms partijoms¹⁰⁸. Kalbant apie žiniasklaidos turinį, kuriam šios į transliavimą panašioms elektroninėms žiniasklaidos priemonėms skirtos taisyklės netaikomos, persvarstytoje Valstybinėje žiniasklaidos sutartyje išplėstos su internetine politine reklama susijusios skaidrumo taisyklės – dabar pagal jas tokią reklamą reikalaujama tinkamai paženklinti¹⁰⁹.

Žurnalistų galimybių susipažinti su informacija sistema veikia, bet kritikuojami tam tikri trūkumai. Žurnalistų galimybė susipažinti su informacija užtikrinama Konstitucija, Informacijos laisvės įstatymu ir daugumoje federacinių žemių galiojančiais spaudos įstatymais¹¹⁰. Vis dėlto, organizacijos „Žurnalistai be sienų“ vertinimu, ši sistema, palyginti su kitomis pasaulyje veikiančiomis sistemomis, yra silpna¹¹¹. GRECO rekomendavo atlikti nepriklausomą Informacijos laisvės įstatymo vertinimą ir remiantis jo rezultatais apsvarstyti galimybę jį patobulinti, ypač atsižvelgiant į išimtis, pagal kurias, remiantis įstatymu, leidžiama atmesti prašymus¹¹².

Padidėjo susirūpinimas dėl fizinio žurnalistų saugumo, ypač rengiant pranešimus apie protestus.¹¹³ Nors žurnalistų apsaugos sistema veikia¹¹⁴, suinteresuotieji subjektai praneša

¹⁰³ Už kultūrą ir žiniasklaidą atsakingas valstybės ministras (2020), „Neustart Kultur“: privatieji transliuotojai.

¹⁰⁴ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 12–13 ir 20–22.

¹⁰⁵ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 9.

¹⁰⁶ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 14.

¹⁰⁷ Valstybinėje žiniasklaidos sutartyje į transliavimą panašios elektroninės žiniasklaidos priemonės apibrėžiamos kaip *elektroninės žiniasklaidos priemonės, kurių turinys panašus į radijo arba televizijos turinį, atsižvelgiant į formą ir struktūrą, ir kuris iš paslaugos teikėjo nurodyto katalogo teikiamas naudotis individualiai naudotojo pasirinktu metu (užsakomosios garso ir audovizualinės žiniasklaidos paslaugos); šis turinys pirmiausia apima radijo teatrą, vaidybinius filmus, serialus, reportažus, dokumentiką, pramogines, informacines programas ir programas vaikams* (Valstybinės žiniasklaidos sutarties 2 straipsnis).

¹⁰⁸ Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 31–32.

¹⁰⁹ Valstybinės žiniasklaidos sutarties 22 straipsnis.

¹¹⁰ Pagrindinio įstatymo 5 straipsnio 1 dalis.

¹¹¹ Reporters without Borders, Germany.

¹¹² GRECO (2020), Fifth evaluation round, Evaluation Report Germany, p. 23.

¹¹³ Iš ZDF gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5; Iš Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 3–4; Council of Europe, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists; European Centre for Press and Media Freedom, Platform on mapping media freedom.

¹¹⁴ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 9–10.

apie padidėjusią agresiją apie protestus pranešančių žurnalistų ir žiniasklaidos darbuotojų atžvilgiu¹¹⁵. Ypač per protestus, susijusius su COVID-19 pandemija, ne kartą pranešta apie smurtą žurnalistų atžvilgiu¹¹⁶. Iki 2020 m. gruodžio mėn. policijos statistikoje užregistruota, kad per šiuos metus įvyko 252 incidentai žiniasklaidos atstovų atžvilgiu¹¹⁷ (palyginti su 104 atvejais 2019 m. ir 93 atvejais 2018 m.¹¹⁸). Šie 252 incidentai apėmė 29 grasinimo atvejus ir 30 smurtinių nusikaltimų, iš kurių 22 priskirti kūno sužalojimams¹¹⁹. Nuo 2020 m. spalio mėn. Europos Tarybos žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų saugumo platformoje buvo pateiktas vienas su Vokietija susijęs perspėjimas dėl agresijos žurnalistų atžvilgiu atvejų per demonstraciją¹²⁰. Žurnalistų asociacijos ir sąjungos atkreipia dėmesį į tai, kad policija per protestus nepakankamai saugojo ir rėmė žurnalistus¹²¹. Vokietijos spaudos taryba ragina užtikrinti geresnę spaudos laisvės apsaugą ir pasiūlė atnaujinti esamus žiniasklaidos ir policijos elgesio principus¹²². Federacinės žemės šiuo metu vertina šio elgesio principų atnaujinimo galimybes. Be to, kai kurios federacinės žemės ėmėsi priemonių gerinti žurnalistų ir policijos santykius¹²³. 2021 m. balandžio mėn. žurnalistų asociacijos paskelbė žiniasklaidos įstaigoms skirtą elgesio kodeksą, kuriame leidėjai raginami įsipareigoti imtis įvairių priemonių, siekiant apsaugoti žurnalistus nuo smurto ir grasinimų¹²⁴. Su žurnalisto profesija, standartais ir apsauga susijęs Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2021 m. ataskaitos rodiklis rodo nedidelę riziką, bet atitinkamas su fiziniu žurnalistų saugumu susijęs rodiklis rodo didelę riziką¹²⁵.

Kyla susirūpinimas dėl žurnalistų privatumo imantis teisinių priemonių. Žurnalistų asociacijos atkreipia dėmesį į susirūpinimą dėl žurnalistų privačių duomenų ir ypač dėl jų privataus adreso, kuris paviešinamas, jei jie imasi teisinių veiksmų tiek dėl fizinio priekabiavimo, tiek dėl priekabiavimo internetu¹²⁶. NVO ir žurnalistų asociacijos mano, kad žurnalistams gali kilti rizika dėl to, kad žvalgybos tarnybos jiems gali taikyti stebėjimo priemones, ypač jiems bendraujant su galimais pranešėjais, todėl į atitinkamus teisės aktus, ypač į persvarstytą Federalinės žvalgybos tarnybos (BND) įstatymą, ragina įtraukti

¹¹⁵ Iš organizacijos „Žurnalistų be sienų“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 29; informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

¹¹⁶ Vokietijos žurnalistų federacija (2020 08 03), Saugumo didinimas.

¹¹⁷ Vokietijos Bundestagas, Federalinės Vyriausybės atsakymas, *Drucksache 19/25940*, p. 5. Atitinkamoje kriminalinės statistikos informacijoje išpuoliai prieš žurnalistus atskirai nevertinami, bet nurodomi kaip nusikalstamos veikos apskritai žiniasklaidos atžvilgiu.

¹¹⁸ European Federation of Journalists (21.01.2021), Germany: 252 attacks against media workers in 2020.

¹¹⁹ Vokietijos Bundestagas, Federalinės Vyriausybės atsakymas, *Drucksache 19/25940*, p. 5.

¹²⁰ Council of Europe, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists. Rengiant šią ataskaitą, Vokietijos institucijos dar nebuvo pateikusios atsakymo dėl šio atvejo, kuris 2021 m. gegužės mėn. buvo užregistruotas kategorijoje *Išpuoliai prieš žurnalistų fizinį saugumą ir neliečiamybę*.

¹²¹ Pavyzdžiui, Vokietijos žurnalistų sąjunga (2020 11 08), Vokietijos žurnalistų sąjunga Vokietijos profesinių sąjungų asociacijoje smerkia išpuolius prieš žiniasklaidos darbuotojus per judėjimo *Querdenken* demonstraciją Leipcige; informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

¹²² Vokietijos spaudos taryba (2020), Žiniasklaidos ir policijos elgesio principai siekiant užkirsti kelią kliūtims vykdant policijos užduotis ir naudojantis pranešimų laisve; informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

¹²³ Pavyzdžiui, Badeno-Viurtembergo policijos spaudos kodeksas (Vidaus reikalų, skaitmeninės pertvarkos ir savivaldybių ministerija (2021 4 21), Visoje federacinėje žemėje taikomi santykių su žiniasklaida standartai. Informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

¹²⁴ Vokietijos žurnalistų federacija (2021), Žiniasklaidos įstaigoms skirtas elgesio kodeksas.

¹²⁵ *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 10.

¹²⁶ Iš organizacijos „Žurnalistai be sienų“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 29; informacija, gauta vizito į Vokietiją metu. 2021 m. birželio 24 d. Vokietijos Parlamentas priėmė įstatymą, pagal kurį baudžiama už vadinamųjų priešų sąrašų sudarymą; vis dėlto šiuo įstatymu neišsprendžiama su žurnalistų asmens duomenimis, kurie sužinomi per teismo procesus, susijusi problema.

griežtesnes apsaugos priemonės¹²⁷. Dėl ikiteisminių mechanizmų galimi strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą paprastai atmetami dar nepasiekę teismo.¹²⁸ Vis dėlto, nors didelį atgarsį sulaukusių atvejų galbūt nėra daug, suinteresuotųjų subjektų ir tyrimų duomenimis, Vokietijoje taip pat susiduriama su prevencinių teisinių veiksmų žurnalistų atžvilgiu arba grasinimo žurnalistams problema¹²⁹.

IV. KITI INSTITUCINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU STABDŽIU IR ATSVARU SISTEMA

Vokietija yra federacinė demokratinė respublika, kurioje valdžią dalijasi federalinė ir šešiolikos federacinių žemių vyriausybės. Valdžių padalijimas įtvirtintas Pagrindiniame įstatyme¹³⁰ ir federacinių žemių konstitucijose. Federaliniu lygmeniu federalinius teisėkūros įgaliojimus turi Federalinis Parlamentas (Bundestagas) ir federacinėms žemėms atstovaujanti institucija (Bundesratas)¹³¹. Pasiūlymus dėl teisės aktų gali teikti Vyriausybė, Bundesratas arba Bundestago nariai.¹³² Užtikrinti pagrindines teises padeda Vokietijos žmogaus teisių institutas ir Federalinė kovos su diskriminacija agentūra.

Reiškiamas susirūpinimas dėl teisėkūros proceso skaidrumo ir trumpesnių konsultavimosi laikotarpių tendencijos. Paprastai veikia patikima konsultavimosi su suinteresuotaisiais subjektais per teisėkūros procesą sistema¹³³. 2020 m. rugsėjo mėn. Federalinė Vyriausybė taip pat sukūrė platformą, į kurią sujungtos įvairių ministerijų svetainės ir kurioje teikiama informacija apie (ankstyvo) suinteresuotųjų subjektų ištraukimo galimybes¹³⁴. Vis dėlto 2020 m. lapkričio mėn. Federacinių žemių teisingumo ministrų konferencijos nuomonėje pabrėžta, kad konsultacijoms su federacinėmis žemėmis dėl teisės aktų projektų reikia skirti pakankamai laiko, ir pareikalauta, kad Bundestagas nepagrįstai nedelsdamas atsižvelgtų į Bundesrato teikiamus pasiūlymus dėl teisės aktų¹³⁵. Be to, suinteresuotieji subjektai išreiškė susirūpinimą dėl reguliariai pasitaikančių sutrumpintų

¹²⁷ Iš draugijos „Gesellschaft für Freiheitsrechte“ (GFF) gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 4; Reporters without Borders (26.03.2021), Missed opportunity for freedom of the press; Vokietijos žurnalistų federacija (2021 02 19), Federalinės žvalgybos tarnybos įstatymas. Geresnė pranešėjų apsauga. Federalinės žvalgybos tarnybos įstatymas 2021 m. buvo persvarstytas po 2020 m. gegužės 19 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimo, kuriame konstatuota, kad Federalinės žvalgybos tarnybos įgaliojimais vykdyti užsienio telekomunikacijų stebėseną pažeidžiamos Vokietijos Pagrindiniame įstatyme įtvirtintos pagrindinės teisės (Federalinis Konstitucinis Teismas, 2020 05 19), Pranešimas spaudai Nr. 37/2020.

¹²⁸ Iš Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5.

¹²⁹ Iš Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5.; iš „Žurnalistų be sienų“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 33–34; Gostomzyk, T., ir Moßbrucker, D. (2019), *Jeil apie tai parašysite, paduosiu Jus į teismą! Advokatų prevencinių strategijų žiniasklaidos atžvilgiu tyrimas*, Otto Brennerio fondas, 99 sąsiuvinis.

¹³⁰ Pagrindinio įstatymo 20 straipsnis.

¹³¹ Pagrindinio įstatymo 70 ir tolesni straipsniai.

¹³² Bundestago pasiūlymus gali teikti (mažiausiai) 5 proc. jo narių. Praktiškai daugiausia pasiūlymų teikia Vyriausybė.

¹³³ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 10.

¹³⁴ Svetainė *Beteiligung auf Bundesebene*, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/gesetzgebungsverfahren-beteiligung>. Taip pat veikia platforma, kurioje teikiamos nuorodos į oficialias įvairių ministerijų konsultavimosi procedūras.

¹³⁵ Teisingumo ministrų konferencija (2020), Praktinis federalizmo stiprinimas. Federacinių žemių dalyvavimas priimant pasiūlymus dėl federalinių teisės aktų ir Federalinės Vyriausybės požiūris į federalinės tarybos teisėkūros iniciatyvas.

plataus masto sudėtingiems pasiūlymams nagrinėti skirtų konsultavimosi laikotarpių ir apskritai dėl informacijos, turinčios įtakos teisėkūros procesui prieš oficialią konsultavimosi procedūrą, skaidrumo stokos¹³⁶. 2020 m. gruodžio mėn. GRECO taip pat rekomendavo nurodyti ir atskleisti iki oficialiai prasidedant konsultacijoms gautą esminę išorės informaciją, susijusią su pasiūlymais dėl teisės aktų¹³⁷. Nors sutrumpintų konsultavimosi terminų būta ir dėl COVID-19 pandemijos, suinteresuotųjų subjektų nuomone, ši tendencija yra platesnio masto¹³⁸.

Kelis kartus iš dalies keista su COVID-19 pandemija susijusių priemonių priėmimo sistema ir atlikta išsami šių priemonių teisminė peržiūra. Su pandemija susijusių priemonių imamasi remiantis Apsaugos nuo infekcijų įstatymu (*Infektionsschutzgesetz, IfSG*); pagal jį federacinių žemių vyriausybėms (jos yra kompetentingos priimti priemones pagal *IfSG*) suteikiami įgaliojimai nustatyti apribojimus potvarkiais. Atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją, 2020 m. kovo mėn. taip pat buvo išplėsti Federalinės Vyriausybės įgaliojimai imtis priemonių pagal Apsaugos nuo infekcijų įstatymą¹³⁹. Dauguma iš šių įgaliojimų galima naudotis tik tol, kol Bundestagas yra paskelbęs epideminę padėtį; šią padėtį jis gali bet kada atšaukti ir ji turi būti patvirtinama kas tris mėnesius¹⁴⁰. Po diskusijų dėl nepakankamo Federalinio Parlamento vaidmens¹⁴¹, 2020 m. lapkričio mėn., siekiant padidinti parlamentinę kontrolę, buvo priimti pakeitimai, kuriais pirmiausia nustatytas standartinis anksčiau įstatyme nenurodytų priemonių, kurių galima imtis potvarkiu, sąrašas¹⁴². Kitais 2021 m. balandžio mėn. priimtais pakeitimais nustatytas vadinamasis avarinis stabdys, pagal kurį numatyta federaliniu įstatymu automatiškai nustatyti tam tikras ribojamąsias priemones, jei tris dienas iš eilės kuriame nors mieste arba apskrityje viršijama konkreti COVID-19 atvejų skaičiaus riba¹⁴³. Šiuo atžvilgiu kilo didelės diskusijos dėl šių nuostatų atitikties konstitucijai ir proporcingumo¹⁴⁴. Siekdamas prisitaikyti prie pandemijos sąlygų, Federalinis Parlamentas pakeitė savo darbo tvarkos taisykles, kad komitetuose būtų galima balsuoti elektroniniu būdu, ir sumažino balsavimui per plenarinius posėdžius reikalingą kvorumą¹⁴⁵. Priemonėms, kurių imtasi dėl pandemijos, taikyta išsami teisminė peržiūra. Ją daugiausia vykdė federacinių žemių aukštesnieji administraciniai teismai. Iki 2020 m. pabaigos buvo užregistruota daugiau

¹³⁶ Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 153; taip pat žr. iš Vokietijos advokatūros ir Vokietijos federalinės advokatūros gautus atsakymus rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

¹³⁷ GRECO (2020), Fifth evaluation round – evaluation report Germany, recommendation iv).

¹³⁸ Iš Vokietijos advokatūros gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą ir informacija, gauta vizito į Vokietiją metu.

¹³⁹ Pirmasis įstatymas dėl gyventojų apsaugos nacionalinio masto epidemijos atveju.

¹⁴⁰ Iš pradžių pakeitimų galiojimo trukmė buvo apribota iki 2021 m. kovo 31 d. Žr. Apsaugos nuo infekcijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalį.

¹⁴¹ Pažymėtina, kad šiuo atžvilgiu priežiūrą taip pat vykdė federacinių žemių parlamentai; keliais atvejais jie priėmė įstatymus, pagal kuriuos reikalaujama nustatant su COVID-19 susijusias priemones ištraukti parlamentus.

¹⁴² Žr. naują Apsaugos nuo infekcijų įstatymo 28a straipsnį. 2020 m. lapkričio 18 d. priimtas trečiasis Įstatymas dėl gyventojų apsaugos nacionalinio masto epidemijos atveju.

¹⁴³ Žr. naują Apsaugos nuo infekcijų įstatymo 28b straipsnį. 2021 m. balandžio 21 d. priimtas ketvirtasis Įstatymas dėl gyventojų apsaugos nacionalinio masto epidemijos atveju.

¹⁴⁴ Atsižvelgiant į šią reakciją, numatytos pagal avarinio stabdžio mechanizmą taikomos automatinės priemonės, palyginti su pradiniu Vyriausybės pasiūlymu, jau apribotos. Federaliniam Konstituciniam Teismui jau pateikta nemažai skundų, ypač dėl Federalinės Vyriausybės kompetencijos ir automatinių taisyklių dėl komendanto valandos.

¹⁴⁵ Šių pakeitimų galiojimo trukmė šiuo metu apribota iki 2021 m. birželio mėn., žr. Parlamento darbo tvarkos taisyklių 126a straipsnį.

kaip 6 000 bylų¹⁴⁶. Kol kas daugelis iš šių bylų nagrinėtos skubos tvarka ir pagrindinis sprendimas jose dar nepriimtas. Kovo mėn. duomenimis, Konstitucinis Teismas buvo gavęs 321 su COVID-19 priemonėmis susijusį konstitucinį skundą ir buvo išnagrinėjęs 273 iš jų¹⁴⁷.

Komisija yra pradėjusi pažeidimo tyrimo procedūrą prieš Vokietiją dėl pagrindinių ES teisės principų pažeidimo, susijusio su 2020 m. gegužės 5 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimu. 2021 m. birželio 9 d. Komisija nusprendė išsiųsti Vokietijai oficialų pranešimą dėl Sąjungos teisės autonomijos, viršenybės, efektyvumo ir vienodo taikymo principų, taip pat dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal SESV 267 straipsnį pažeidimo¹⁴⁸. 2020 m. gegužės 5 d. sprendimu¹⁴⁹ Federalinis Konstitucinis Teismas panaikino Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo teisinę galią Vokietijoje¹⁵⁰. 2021 m. balandžio 29 d. Federalinio Konstitucinio Teismo nutartis, kuria prašymas užtikrinti sprendimo vykdymą pripažintas nepriimtiniu¹⁵¹, nepakeičia Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimu sukurtos teisinės padėties, ypač kalbant apie ES teisės viršenybės principą.

Dar neužimta Federalinės kovos su diskriminacija agentūros direktoriaus pareigybė. Pagal Vokietijos teisę Federalinės kovos su diskriminacija agentūros direktorių Šeimos reikalų, senjorų, moterų ir jaunimo ministerijos siūlymu skiria Federalinė Vyriausybė; šis direktorius savo funkcijas vykdo nepriklausomai¹⁵². Nuo 2018 m. balandžio mėn. šios funkcijos vykdytos laikinai, nes naujo direktoriaus atrankos procedūros rezultatas buvo anuliuotas teisme dėl atitikties konstituciniam nuopelnų principui stokos¹⁵³. Atsakingos ministerijos duomenimis, buvo priimti keli skirtingi teismų sprendimai dėl atrankos procedūros, todėl atsirado netikrumas dėl atrankos kriterijų¹⁵⁴.

Netikrumas dėl atleisto nuo mokesčių subjekto statuso suteikimo pilietinės visuomenės organizacijoms vis dar kelia sunkumų,¹⁵⁵ nors sistema šiek tiek pagerėjo. Apskritai pilietinės visuomenės erdvė tebelaikoma atvira¹⁵⁶ ir toliau veikia patikima pilietinės

¹⁴⁶ *Deutsche Richterzeitung* (2020), Per koronaviruso krizę – tūkstančiai bylų (*Corona-Krise sorgt für tausende Verfahren*).

¹⁴⁷ Visos bylos užbaigtos atmetant skundą arba kitaip, 48 bylos dar neišnagrinėtos. Taip pat žr. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 11.

¹⁴⁸ Europos Komisija (2021 m. birželio 9 d.), Birželio mėn. sprendimų dėl pažeidimų rinkinys. Svarbiausi sprendimai.

¹⁴⁹ 2020 m. gegužės 5 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimas, 2 BvR 859/15.

¹⁵⁰ Dėl sprendimo sukeltų problemų žr. 2020 m. gegužės 8 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pranešimą spaudai Nr. 58/20; 2020 m. gegužės 10 d. pirmininkės U. von der Leyen pareiškimas 20/846. Taip pat žr. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 11.

¹⁵¹ 2021 m. balandžio 29 d. Federalinio Konstitucinio Teismo sprendimas, 2 BvR 1651/15, 2 BvR 2006/15. Konstitucinis Teismas savo sprendime konstatavo, be kita ko, kad prašymas taip pat yra nepagrįstas, nes Federalinė Vyriausybė ir Bundestagas iš esmės išnagrinėjo ir patvirtino po 2020 m. gegužės 5 d. sprendimo Europos Centrinio Banko valdančiosios tarybos priimtus pinigų politikos sprendimus, įskaitant 2020 m. birželio 3–4 d. sprendimuose šiuo atžvilgiu Europos Centrinio Banko atliktą ir pagrįstą proporcingumo vertinimą.

¹⁵² Bendrojo įstatymo dėl vienodo požiūrio 26 straipsnis.

¹⁵³ 2019 m. vasario 8 d. Berlyno administracinio teismo sprendimas, 7 L 218.18.

¹⁵⁴ Šeimos reikalų, senjorų, moterų ir jaunimo ministerijos atsakymai raštu, gauti vizito į šalį metu.

¹⁵⁵ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 12.

¹⁵⁶ CIVICUS reitingas. Reitingai nustatomi pagal penkių kategorijų skalę: atvira, susiaurinta, apsunkinta, suvaržyta ir uždara.

visuomenės sistema¹⁵⁷. 2020 m. reformuojant Mokesčių kodeksą, į veiklą, kurią vykdančioms visuomenės labai veikiančioms ne pelno organizacijoms suteikiamas atleisto nuo mokesčių subjekto statusas, įtraukta daugiau pilietinės visuomenės dalyvių kategorijų¹⁵⁸. Vis dėlto ši reforma nesumažino netikrumo, kuris atsirado dėl 2019 m. Federalinio finansinių bylų teismo sprendimo¹⁵⁹ ir kuris buvo dar kartą patvirtintas 2020 m. gruodžio mėn. sprendimu¹⁶⁰ dėl atleisto nuo mokesčių subjekto statuso taikymo srities. Remiantis teismų praktika, pilietinės visuomenės organizacijos apskritai negali veikti politiniais klausimais – tai joms leidžiama tik jei tikrai būtina vykdant Mokesčių kodekse nustatytą veiklą. Nors jos gali teikti informaciją visuomenei neutraliai, aiškinant šias sąlygas praktiškai, pilietinės visuomenės organizacijos, ypač veikiančios žmogaus teisių ir demokratijos skatinimo srityje, patiria didelį netikrumą¹⁶¹. Suinteresuotieji subjektai nurodo, kad, besibaimindamos prarasti atleisto nuo mokesčių subjekto statusą, pilietinės organizacijos gali nebepasisakyti galimai opiais klausimais, ir praneša, kad grasinimas imtis su atleisto nuo mokesčių subjekto statusu susijusių teisinių veiksmų taip pat gali būti politinė taktika¹⁶². Be to, naujai įsteigtas 2020 m. liepos mėn. pradėjęs veikti kelių federalinių ministerijų bendra iniciatyva grindžiamas Vokietijos federalinis pilietinio dalyvavimo ir savanorystės fondas parengė paramos programą, pagal kurią pilietinės visuomenės organizacijoms padedama kovoti su COVID-19 pandemijos padariniais ir kuriai 2020 m. buvo skirtas 20 mln. EUR biudžetas¹⁶³.

¹⁵⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje, p. 12.

¹⁵⁸ Pavyzdžiui, klimato apsauga ir pažeidžiamų asmenų grupių apsauga. 2020 m. Metinis mokesčių įstatymas (*Jahressteuergesetz*).

¹⁵⁹ 2019 m. sausio 10 d. Federalinio finansinių bylų teismo sprendimas, V R 60/17.

¹⁶⁰ 2020 m. gruodžio 10 d., Federalinio finansinių bylų teismo sprendimas, V R 14/20.

¹⁶¹ Iš Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo ir draugijos „Gesellschaft für Freiheitsrechte“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

¹⁶² Iš draugijos „Gesellschaft für Freiheitsrechte“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5. Dokumente nurodyti keli atvejai, kuriais dešinioji politinė partija prašė panaikinti kovos su diskriminacija srityje veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų turimą atleisto nuo mokesčių subjekto statusą ir (arba) joms teikiamą viešąjį finansavimą, nes, jos nuomone, šių organizacijų veikla yra politinio pobūdžio. Taip pat žr. Gesellschaft für Freiheitsrechte ir Open Society Foundations (2020), *Shrinking spaces in Germany, shrinking spaces in Europe*.

¹⁶³ Vokietijos federalinis pilietinio dalyvavimo ir savanorystės fondas, *Förderprogramm 2020: Gemeinsam wirken in Zeiten von Corona*, <https://www.deutsche-stiftung-engagement-und-ehrenamt.de/foerderung/>.

I priedas. Abėcėlinis šaltinių sąrašas*

*Atsakymų, gautų per konsultacijas dėl 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos, sąrašas pateikiamas <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Badeno-Viurtembergo policijos spaudos kodeksas (Vidaus reikalų, skaitmeninės pertvarkos ir savivaldybių ministerija (2021), Visoje žemėje taikomi santykių su žiniasklaida standartai, <https://im.baden-wuerttemberg.de/de/service/presse-und-oeffentlichkeitsarbeit/pressemitteilung/pid/landesweite-standards-fuer-die-pressearbeit/>.

Beteiligung auf Bundesebene, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/gesetzgebungsverfahren-beteiligung>.

Bundeskriminalamt (2020), *Bundeslagebild Korruption 2019*, <https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/Korruption/korruptionBundeslagebild2019.html;jsessionid=BB07C9D8DF5A361AB3C08080C0AC57C7.live0612?nn=28078>.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2021), *Media Pluralism Monitor 2021*.

CIVICUS, *Monitor tracking civic space – Germany*, <https://monitor.civicus.org/country/germany/>.

Consultative Council of European Judges (2016), Opinion N°19 - The role of court presidents.

Council of Europe, Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists – Germany, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/germany>.

Council of Europe: Committee of Ministers (2000), Recommendation Rec(2000)19 of the Committee of Ministers on the role of public prosecution in the criminal justice system.

Deutsche Richterzeitung (2020), Koronavirusas skatina skaitmeninę pertvarką (*Corona führt zu Digitalisierungsschub*).

Deutsche Richterzeitung (2020), Per koronaviruso krizę – tūkstančiai bylų (*Corona-Krise sorgt für tausende Verfahren*).

Deutsche Richterzeitung (2021), Vidutiniai tarpiniai pakto rezultatai (*Pakt mit durchwachsener Zwischenbilanz*).

DRB (2021), Dideli atlyginimų skirtumai federacinėse žemėse (*Große Besoldungsunterschiede zwischen den Bundesländern*), <https://www.drb.de/newsroom/presse-mediencenter/nachrichten-auf-einen-blick/nachricht/news/grosse-besoldungsunterschiede-zwischen-den-bundeslaendern>.

European Centre for Press and Media Freedom, Platform on mapping media freedom, <https://www.ecpmf.eu/monitor/mapping-media-freedom/>.

European Federation of Journalists (2021), Germany: 252 attacks against media workers in 2020, <https://europeanjournalists.org/blog/2021/01/21/germany-252-attacks-against-media-workers-in-2020/>.

Europos Komisija (2020), Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Vokietijoje.

Europos Komisija (2021 m. birželio 9 d.), Birželio mėn. sprendimų dėl pažeidimų rinkinys. Svarbiausi sprendimai. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/inf_21_2743.

Europos Komisija (2021), ES teisingumo rezultatų suvestinė.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (2020), Pranešimas spaudai Nr. 58/20.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimas *OG ir PI* sujungtose bylose C-508/18 ir C-82/19 PPU ir 2020 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje C-510/19.

Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centras (2021), Iš Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Europos žmogaus teisių institucijų tinklas (2021), Europos žmogaus teisių institucijų tinklo atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Federalinė teisingumo ir vartotojų apsaugos ministerija (2019), Teisinės valstybės paktas.

Federalinės Vyriausybės direktyva dėl korupcijos prevencijos federalinėje administracijoje (2004) (*Richtlinie der Bundesregierung zur Korruptionsprävention in der Bundesverwaltung (2004)*), https://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund_30072004_O4634140151.htm.

Federalinis finansinių bylų teismas, 2019 m. sausio 10 d. Sprendimas, V R 60/17.

Federalinis finansinių bylų teismas, 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas, V R 14/20.

Federalinis Konstitucinis Teismas (2020 05 19), Pranešimas spaudai Nr. 37/2020, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2020/bvg20-037.html>.

Federalinis Konstitucinis Teismas, 2016 m. lapkričio 29 d. Sprendimas, 2 BvR 2453/15.

Federalinis Konstitucinis Teismas, 2020 m. gegužės 5 d. Sprendimas, 2 BvR 859/15.

Federalinis Konstitucinis Teismas, 2021 m. balandžio 29 d. sprendimas, 2 BvR 1651/15, 2 BvR 2006/15.

Gesellschaft für Freiheitsrechte (2021), Iš draugijos „Gesellschaft für Freiheitsrechte“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Gesellschaft für Freiheitsrechte ir Open Society Foundations (2020), Shrinking spaces in Germany, shrinking spaces in Europe.

GFF (2021), Iš GFF gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Gostomzyk, T. ir Moßbrucker, D. (2019), *Jei apie tai parašysite, paduosiu Jus į teismą! Advokatų prevencinių strategijų žiniasklaidos atžvilgiu tyrimas*.

GRECO (2020), *Fifth Evaluation Round – Evaluation Report on Germany on Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*.

Hamburgo federacinės žemės vyriausybė (2021), Hamburgo nuomonė dėl teisinės valstybės pakto, <https://www.hamburg.de/bjv/unsere-themen/14908648/positionspapier-zum-pakt-fuer-den-rechtsstaat/>.

Hamburgo federacinės žemės vyriausybė (2021), Hamburgo nuomonė dėl teisinės valstybės pakto.

Hesenas, Bavarija, Brandenburgas, Šiaurės Reinas-Vestfalija, Meklenburgas-Pomeranija, Saro kraštas, Žemutinė Saksonija ir Šlėzvigas-Holšteinas (2021), Bendras raštas.

KEK (2021), Žiniasklaidos koncentracija, <https://www.kek-online.de/medienkonzentration>.

Komunikacijos generalinis direktoratas (2019), Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 482 „Verslo subjektų požiūris į korupciją Europos Sąjungoje“.

Komunikacijos generalinis direktoratas (2020), Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 „Korupcija“.

LTO (2021), Skubūs skundai dėl naujų Federalinio finansinio teismo darbuotojų įdarbinimo, <https://www.lto.de/recht/justiz/j/vg-muenchen-eilantraege-neubesetzung-praesident-bmjv-bundesgerichte-richter-auswahl-erfahrung-politische-einflussnahme-bundes-finanzhof/>.

OECD (2021), Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Germany, <https://www.oecd.org/corruption/germany-oecdanti-briberyconvention.htm>.

Pirmininkės U. von der Leyen pareiškimas (2020), Pareiškimas 20/846.

Reporters Without Borders (2021), *2021 World Press Freedom Index – Germany*, <https://rsf.org/en/germany>.

Reporters without Borders (2021), *Missed opportunity for freedom of the press*, <https://www.reporter-ohne-grenzen.de/pressemitteilungen/meldung/verpasste-chance-fuer-die-pressefreiheit>.

Steinharter, H., Financial Intelligence Unit (2020), *Anti-Geldwäsche-Behörde FIU plant Hunderte neue Stellen*, *Handelsblatt*, <https://www.handelsblatt.com/finanzen/banken-versicherungen/banken/financial-intelligence-unit-anti-geldwaesche-behoerde-fiu-plant-hunderte-neue-stellen/26745786.html?ticket=ST-55488-FuqUZPM3mm6lk6jLHzJ6-ap6>.

SWR (2021), *Bettina Limperg: "Das muss sich unbedingt ändern"*, <https://www.swr.de/swraktuell/baden-wuerttemberg/karlsruhe/bettina-limperg-praesidentin-des-bghs-100.html>.

Teisingumo ministrų konferencija (2020), *Federacinių žemių darbo grupės ataskaita. Vokietija kaip teisingumo vykdymo vieta: ekonominių ginčų nagrinėjimo teismų (komercinių teismų) stiprinimas (Bericht der Länderarbeitsgruppe „Justizstandort Deutschland: Stärkung der Gerichte in Wirtschaftsstreitigkeiten/Commercial Courts)*, https://www.justiz.nrw.de/JM/jumiko/beschluesse/2020/Herbstkonferenz_2020/Top-I-25-Bericht-der-Laenderarbeitsgruppe-Justizstandort-Deutschland---Staerkung-der-Gerichte-in-Wirtschaftsstreitigkeiten.pdf.

Teisingumo ministrų konferencija (2020), *Praktinis federalizmo stiprinimas. Federacinių žemių dalyvavimas priimant pasiūlymus dėl federalinių teisės aktų ir Federalinės Vyriausybės požiūris į federalinės tarybos teisėkūros iniciatyvas (Föderalismus in der Praxis stärken – Die Beteiligung der Länder an Gesetzgebungsvorhaben des Bundes und die Behandlung von Gesetzesinitiativen des Bundesrates durch die Bundesregierung)*, https://www.justiz.nrw.de/JM/jumiko/beschluesse/2020/Herbstkonferenz_2020/Top-I-8-Foederalismus-in-der-Praxis-staerken---Die-Beteiligung-der-Laender-an-Gesetzgebungsvorhaben.pdf.

Teisingumo ministrų konferencija (2021), *Sprendimas. Tolesnis tvarus darbuotojų skaičiaus didinimas ir skaitmeninės teisingumo sistemos pertvarkos skatinimas. Teisinės valstybės paktas 2.0. (Personalverstärkungen nachhaltig fortsetzen und Digitalisierung der Justiz vorantreiben – Pakt für den Rechtsstaat 2.0)*, https://www.justiz.nrw.de/JM/jumiko/beschluesse/2021/Fruehjahrskonferenz_2021/TOP-I_-1-u-I_-20---Pakt-fuer-den-Rechtsstaat.pdf.

Transparency International (2021), *Corruption Perceptions Index 2020*.

Transparency International, *Vokietijos skyrius (2020), Nuomonė dėl įstatymo, kuriuo nustatomas lobistų registras, projekto*, https://www.transparency.de/fileadmin/Redaktion/Aktuelles/Stellungnahmen/2020/Stellungnahme_Transparency_Deutschland_Lobbyregister_20-09-29.pdf.

Transparency International-Deutschland (2018), *Comments and Recommendations to UNCAC Second Review Cycle*, https://www.transparency.de/fileadmin/Redaktion/Aktuelles/Stellungnahmen/2018/18-09-10_Comments_and_Recommendations UNCAC_Second_Review_Cycle.pdf.

Transparency International-Deutschland (2020), *Stellungnahme zum Entwurf eines Gesetzes zur Stärkung der Finanzmarktintegrität*, https://www.transparency.de/fileadmin/Redaktion/Aktuelles/Stellungnahmen/2020/20-11-09_Stellungnahme_Transparency_Deutschland_Referentenentwurf_Gesetz_zur_Staerkung_der_Finanzmarktaufsicht_-_Website-Version_1_.pdf.

UNCAC (2019), *Review of implementation of the United Nations Convention Against Corruption, Review Cycle 1 (Chapter III and IV), Executive Summary: Germany, Implementation Review Group (July 2020), and Review Cycle 2 (Chapter II and V), Executive Summary: Germany, Implementation Review Group*, <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries2/V2000216e.pdf>.

Už kultūrą ir žiniasklaidą atsakingas valstybės ministras (2020), „Neustart Kultur“: privatieji transliuotojai, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/staatsministerin-fuer-kultur-und-medien/private-rundfunkveranstalter-1777032>.

Vokietijos advokatūra (2021), Iš Vokietijos advokatūros gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Vokietijos Bundestagas (2021), Federalinės Vyriausybės atsakymas, *Drucksache 19/25940*, <https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/259/1925940.pdf>.

Vokietijos federalinė advokatūra (2021), Iš Vokietijos federalinės advokatūros gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Vokietijos federalinis pilietinio dalyvavimo ir savanorystės fondas, *Förderprogramm 2020: Gemeinsam wirken in Zeiten von Corona*, <https://www.deutsche-stiftung-engagement-und-ehrenamt.de/foerderung/>.

Vokietijos spaudos taryba (2020), Žiniasklaidos ir policijos elgesio principai siekiant užkirsti kelią kliūtims vykdam policijos užduotis ir naudojantis pranešimų laisve, https://www.presserat.de/files/presserat/dokumente/download/Verhaltensgrunds%C3%A4tze_Medien_Polizei_Entwurf_24_11_2020.pdf.

Vokietijos spaudos taryba (2021), 2020 m. metinė ataskaita, <https://www.presserat.de/jahresberichte-statistiken.html>.

Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacija (2021), Iš Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Vokietijos Vyriausybė (2021), Iš Vokietijos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Vokietijos žurnalistų federacija (2020), Saugumo didinimas, <https://www.djv.de/startseite/profil/der-djv/pressebereich-download/pressemitteilungen/detail/news-sicherheit-verbessern>.

Vokietijos žurnalistų federacija (2021), Federalinės žvalgybos tarnybos įstatymas. Geresnė pranešėjų apsauga, <https://www.djv.de/suche/meldungen/news-informanten-besser-schuetzen>.

Vokietijos žurnalistų federacija (2021), Žiniasklaidos įstaigoms skirtas elgesio kodeksas, <https://www.djv.de/startseite/info/themen-wissen/schutzkodex-journalistinnen-vor-gewalt-und-bedrohungen-schuetzen>.

Vokietijos žurnalistų sąjunga (2020), Vokietijos žurnalistų sąjunga Vokietijos profesinių sąjungų asociacijoje smerkia išpuolius prieš žiniasklaidos darbuotojus per judėjimo *Querdenken* demonstraciją Leipcige, <https://dju.verdi.de/presse/pressemitteilungen/++co++79521560-21a6-11eb-bdd1-001a4a16012a>.

ZDF (2021), Iš ZDF gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Žurnalistai be sienų (2021), Iš organizacijos „Žurnalistai be sienų“ gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

II priedas. Vizitas į Vokietiją

2021 m. kovo mėn. Komisijos tarnybos surengė virtualius susitikimus su:

- Teisingumo ministrų konferencijos Europos reikalų komitetu
- Federaliniu Administraciniu Teismu
- Federaline advokatūra
- Federaline kriminaline policija
- Federaliniu Aukščiausiuoju Teismu
- Finansinės žvalgybos skyriumi
- Vokietijos teisėjų ir prokurorų asociacija
- Vokietijos advokatų asociacija
- Vokietijos žmogaus teisių institutu
- „Gesellschaft für Freiheitsrechte“
- Bendru žiniasklaidos institucijų biuru
- „Lobbycontrol DE“
- Už kultūrą ir žiniasklaidą atsakingu valstybės ministru
- Sveikatos apsaugos ministerija
- Teisingumo ministerija
- Vidaus reikalų ministerija
- Spaudos taryba
- Miuncheno specialiąja kovos su korupcija ir ekonominiais nusikaltimais prokuratūra
- „Transparency International“ Vokietijos skyriumi

* Komisija taip pat surengė kelis horizontalius susitikimus su šiomis organizacijomis:

- „Amnesty International“
- Reprodukcinė teisių centru
- CIVICUS
- „Civil Liberties Union for Europe“
- Europos pilietinės visuomenės tinklu
- Europos Bažnyčių Konferencija
- „EuroCommerce“
- Europos ne pelno teisės centru
- Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centru
- Europos piliečių forumu
- Europos žurnalistų federacija
- „European Partnership for Democracy“
- Europos jaunimo forumu
- „Front Line Defenders“
- „Human Rights House Foundation“
- „Human Rights Watch“
- Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyriumi
- Tarptautine teisininkų komisija
- Tarptautine žmogaus teisių federacija
- Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos Europos tinklu (IPPF EN)
- Tarptautiniu spaudos institutu
- Nyderlandų Helsinkio komitetu
- Atviros visuomenės Europos politikos institutu
- „Philanthropy Advocacy“

- „Protection International“
- „Žurnalistai be sienų“
- „Transparency International“ Europos Sąjungos biuru